

Veiligheid in verbinding

Onderwijs en de justitiële keten
samen voor kind en jongere

Nederlands
Jeugd
instituut

2015 Nederlands Jeugdinstituut

Deze notitie is op verzoek van het Ministerie van Veiligheid en Justitie geschreven

Auteurs

Frank Hoogeboom

Corian Messing

Maaïke Zwijnenburg

Chaja Deen

Marij Bosdriesz

Met dank aan alle overige leden van het KPN

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon 030 - 230 66 47

Website www.nji.nl

E-Mail: p.bakker@nji.nl

Inhoud

Inleiding	4
Samenvatting	6
1. Onderwijs, veiligheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid	10
1.1 Wat te doen?	12
1.2 Taken en verantwoordelijkheden.	13
1.3 Vraagstukken bij het delen van verantwoordelijkheid.....	19
2. Samenwerken begint bij casuïstiek	25
2.1 Signaal van politie / justitie naar onderwijs.	25
2.2 Signaal van onderwijs naar politie / justitie.	27
2.3 Good practice. De casus K.....	28
2.4 Analyse van de casuïstiek.....	29
3. Goede voorbeelden in de samenwerking	32
3.1 De schoolcontactpersoon in Den Bosch	32
3.2 De ‘centraal coördinator sociale veiligheid en integriteit’ op ROC Mondriaan	33
3.3 Reageren op verzuim. Het regionaal bureau Leerplicht Leiden e.o.	35
4. Aanbevelingen voor effectieve samenwerking.....	36
Bijlage 1. Kerntaken partners in onderwijs-veiligheid	42
Bijlage 2. Veiligheidsplan verplicht	51
Bijlage 3. Het leerlingdossier	53
Bijlage 4. Stroomschema verzuimaanpak	55
Bijlage 5. Convenant schoolveiligheid Den Bosch	56
Bijlage 6. Wat is Herstelrecht?.....	65
Deelnemers Kennis Praktijk Netwerk	67
Het Nederlands Jeugdinstituut.....	68

Inleiding

In opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft een breed samengesteld gezelschap uit onderwijs, politie en de justitiële keten zich gebogen over handvatten voor de samenwerking van de justitiële keten en het onderwijs. De groep, verder aan te duiden als kennispraktijk netwerk (KPN), is daarin ondersteund door het NJi.

De opdracht aan het NJi komt voort uit het Actieprogramma Risicojeugd en Jeugdgroepen van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit programma is ingericht om lokale partners en professionals te faciliteren bij de aanpak van risicojeugd en problematische jeugdgroepen. Het begrip risicojeugd heeft betrekking op kinderen/ jongeren die mogelijk aanwas vormen voor problematische jeugdgroepen, kinderen die gedrag vertonen dat zorgen baart.

Het programma richt zich op:

1. Het kwalitatief versterken van de aanpak van bestaande jeugdgroepen en het voorkomen van nieuwe aanwas;
2. Het kwalitatief versterken van de samenwerking (de organisatie van de aanpak);
3. Het gericht ondersteunen van gemeenten met hardnekkige criminele jeugdgroepen.

De voorliggende notitie richt zich op onderwijs- en justitieprofessionals én gemeenten. Ze beoogt te laten zien waar, hoe en wanneer de verbinding is te leggen tussen de justitiële keten en het onderwijs, dan wel de keten in de onderwijsondersteuning. Centraal staan tijdig signaleren en het zoeken naar verbinding en adequaat ingrijpen bij zowel onderwijs als justitie, waarbij het gaat om de aard, de kracht, de plaats en de stapeling van een signaal en afstemming tussen beide partners.

Bij de gemeentelijke aanpak van problematische jeugdgroepen zijn op dit moment met name de burgemeester en de wethouder jeugd betrokken, maar de portefeuillehouder onderwijs is nog weinig in beeld. Rol en inzet van de gemeente zijn veranderd vanaf 1 januari 2015, onder meer door de invoering van de Jeugdwet. Het gaat daarbij om beleid op (onder meer) preventie, jeugdhulp en om de uitvoering van jeugdhulp, kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Aandacht gaat onder andere uit naar (vroeg)signalering, (vroeg)interventies, opgroeien in veiligheid, mobiliseren van eigen (herstel)kracht en aandacht voor multi problematiek.

Op veel scholen is de ondersteuningsstructuur sterk gericht op het signaleren van belemmeringen in de psychosociale ontwikkeling van leerlingen. Binnen deze structuur vallen soms, maar niet altijd, leerlingen op die delinquent gedrag vertonen, gedrag dat al dan niet in ernst toeneemt. Bij deze leerlingen kan sprake zijn van ongewenst of zorgwekkend gedrag met vaak een achterliggende problematiek, die de aanleiding vormt om ondersteuning in te schakelen. Denk aan signalen als een plotselinge terugval in leerprestaties. Vooral toenemend, of frequent verzuim is een serieus signaal. Onderwijs geldt als een belangrijke vindplaats voor politie en justitie. Signalering vanuit de school kan leiden tot vroegtijdige afstemming, dan wel vroegtijdige inzet van jeugdhulp, waardoor verergering van problemen en ongewenst, overlast gevend, dan wel delinquent gedrag kan worden voorkomen.

Scholen voeren ook een eigen veiligheidsbeleid en zijn verplicht een schoolveiligheidsplan op te stellen. Het kan zijn dat een school een functionaris veiligheid aanstelt, als ook een verantwoordelijke voor de ondersteuning, waarbij het van het toeval, dan wel van personen af kan hangen of een school beide terreinen integraal benadert.

Onderwijs en justitie hebben regelmatig bemoeienis met dezelfde jongeren, al weten zij dat lang niet altijd van elkaar. Vaak is er nog te weinig afstemming over een effectieve samenhangende aanpak. Met als gevolg dat men in de justitiële keten, bijvoorbeeld in een aantal veiligheidshuizen, over veel signalen en informatie beschikt over kind en gezin, maar niet tot afstemming komt met het onderwijs, waar men eveneens multidisciplinair signalen en informatie verzamelt. Of omgekeerd: vanuit het onderwijs denkt men er niet altijd aan om contact te leggen en/of tot afstemming te komen met de justitiële keten, mogelijk uit vrees voor imagoschade. Een school kan bijvoorbeeld besluiten geen aangifte te doen, in een situatie waar dit feitelijk wel aan de orde is. Een nieuwe, kansrijke optie ligt in de verbinding naar de wijkteams. Vanaf 1 januari 2015 is het van belang dat vanuit het multidisciplinair overleg in de school en vanuit het veiligheidshuis ook een verbinding komt te liggen naar het sociaal wijkteam of het lokale jeugdteam.

In de dagelijkse praktijk valt onbekendheid met (de aard van) elkaars signalen op: onderwijs en justitie raken op meerdere momenten aan elkaar, maar werken vaak niet goed samen. Ieder zoekt oplossingen in de eigen kolom, dan wel voelt zich zozeer belemmerd door wetgeving, o.a. rondom privacy, dat men liever geen risico loopt en daarom geen contact zoekt. Er zijn kortom feitelijk twee vindplaatsen van grotendeels dezelfde jongeren die te weinig op elkaar zijn afgestemd. Dit is weliswaar voor een groot deel begrijpelijk, omdat samenwerken lastig kan zijn, maar vaak kan er meer dan men denkt. Deze notitie beschrijft daartoe een aantal mogelijke oplossingen.

Opdracht in dit traject is de verbinding onderwijs-veiligheid te versterken, onder meer door samenwerkingsmogelijkheden zichtbaar te maken. In hoofdstuk 1 beschrijven we een schema, dat helpt signalen te duiden en werkprocessen effectief in te richten en lichten we specifieke vraagstukken rond het delen van verantwoordelijkheden toe. De werkprocessen worden in hoofdstuk 1 vanuit het perspectief van de leerling in beeld gebracht op basis van besproken casuïstiek (hds 2) en goede voorbeelden (hds 3). Aanbevelingen voor een effectieve praktijk zijn samengevat in hoofdstuk 4. In de bijlagen is verdiepend materiaal te vinden, onder meer over Herstelrecht, de aanpak van verzuim en de kerntaken van partners in onderwijs en veiligheid. Ook is als goed voorbeeld van effectieve samenwerking de samenwerkingsovereenkomst school en veiligheid opgenomen tussen vo en mbo, gemeente, politie, justitie, Halt en de GGD Den Bosch.

Er is gewerkt aan een praktijk nabije notitie, met herkenbare, concrete richtlijnen, die voorzien in een ervaren noodzakelijkheid en die geen uitgebreide scholing vergen om uit te kunnen voeren. De richtlijnen zijn tweezijdig: ze gelden zowel voor justitie als voor het onderwijs.

Tot slot nog deze kanttekening: een schema heeft binnen de huidige dynamische maatschappelijke context een beperkte levensduur. We kunnen echter niet anders dan vanuit het hier en nu redeneren.

Samenvatting

De samenvatting bestaat uit een aantal aanbevelingen voor effectieve samenwerking onderwijs-veiligheid. In hoofdstuk 4 zijn deze uitgebreider na te lezen.

Voor bestuurders en beleidsmakers in gemeenten en onderwijs

Voorwaarden op orde: bestuur, beleid en uitvoering verbonden

Samenhang in de ondersteunings- en hulpstructuur voor jeugd en gezinnen, in scholen en gemeenten en een verbinding met de justitiële keten draagt bij aan de aanpak van risicojeugd, jeugdcriminaliteit en jeugdgroepen. Om op de werkvloer goed samen te werken, moet eerst een gedeeld belang vastgesteld worden. Daarna kan worden gestuurd op ruimte voor de professional en op resultaat. Dit vraagt binnen de gemeenten samenwerking tussen de wethouders Jeugd, Sociale zaken, veiligheid en onderwijs. Dit vraagt van het onderwijs het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij preventie en signalering en leren van casuïstiek. En dit vraagt van de justitiële sector afstemming met de partner onderwijs, liefst door het werken met vaste contactpersonen. De aanpak in Den Bosch maakt duidelijk dat het benoemen van een schoolcontactpersoon bij de politie een groot positief effect heeft. Op preventie en samenwerking, maar ook op het aantal opgeloste zaken en op het voorkomen van onterechte aangiftes.

Stuur op professionaliteit, naleving van gemaakte afspraken en inzet aan de voorkant

Beleg verantwoordelijkheden, zorg voor periodieke en systematische evaluatie en afstemming met het professionele netwerk. Voorkom dat aangifte of een (zorg)melding niet plaatsvindt vanwege vooroordelen over partners, of angsten. Maar ook geen verantwoording nemen, de menselijke maat niet zien, spelen hierin mee. Het management kan door sturing, het bevorderen en voorleven van een aanspreekcultuur en het compenseren van tekorten van medewerkers bijdragen aan betere naleving van gemaakte afspraken.

Borging van gemaakte afspraken zit niet alleen in zaken op papier zetten. Afspraken moeten ‘in de hoofden en harten’ van mensen zitten en dat lukt alleen met afspraken die te verinnerlijken zijn. Die kwaliteit dient dan ook een aandachtspunt bij het maken van afspraken te zijn.

Protocollen en privacywetgeving zijn na te leven, maar een middel mag niet tot doel worden. Daarom is het van belang vanuit het management tot maatregelen te komen die de ongewenste bijeffecten aanpakken. Onder de juiste condities, waarin rekening is gehouden met doelbinding, is informatie wel degelijk uit te wisselen en alleen een protocol naleven is onvoldoende. Altijd is een eigen professionele inschatting van de situatie noodzakelijk

Voorkom de ‘risico-regelreflex’ en evalueer regels en afspraken

In de huidige tijdgeest neemt het uitbannen van ieder denkbaar risico een belangrijke plaats in, vaak door het instellen van nog verfijndere regels na ieder incident. Maar het invoeren van steeds meer regels maakt de wereld niet veiliger. Het maakt de wereld wel steeds een beetje ingewikkelder en biedt steeds minder ruimte om oplossingen op maat te organiseren. En dat niet alleen. De gezamenlijke Inspecties stellen vast dat in situaties waar het mis is gegaan er vaak wel goede regels zijn, maar dat deze

onvoldoende zijn gevolgd. Het is daarom van belang de bestaande regels regelmatig te herijken en levend te houden. Voorkom dat verouderde, niet werkende regels blijven bestaan en dat wordt vergeten nieuwe, adequate regels te maken en in te voeren. Hanteer afspraken die ertoe doen en accepteer dat niet alles is te voorkomen, uit te sluiten of te regelen. Van incidenten is te leren en die kennis is te borgen in betere regels en afspraken

Analyseer de omgeving en groepen

De gemeente kan een omgevingsanalyse aanleveren, die duidelijk maakt wat de bevolkingskenmerken van een wijk of dorp zijn. Wie wonen hier? Zijn hier problemen te verwachten? In welke zin? Waar zal criminaliteit ontstaan? Door op voorhand dergelijke informatie beschikbaar te hebben, ook op school, en deze te combineren met de gegevens van de leerlingen en ervaringsgegevens van de school, zal men scherper kunnen signaleren. Het is dan bijna te voorspellen welke kinderen een risico lopen in de problemen te raken. De school hoeft niet te wachten tot er een probleem is en de kans dat kinderen over het hoofd worden gezien, neemt af. Bepaal liefst met elkaar waar men op moet letten: dat stuurt de signalerende taak. Waar nodig, kan de gemeente in een convenant vastleggen dat partijen samen dergelijke informatie verwerken.

Bij de omgevingsanalyse is het inmiddels tamelijk gebruikelijk dat de gemeente overlast gevende groepen in beeld brengt. Niet altijd is voldoende bekend welke jongeren men niet in beeld heeft en die men wel in beeld zou moeten hebben. Neemt een gemeente regelmatig het initiatief om dit helder te krijgen? Welke bronnen gebruikt zij hierbij en welke blinde vlekken treden daarbij op? Bespreekt zij deze informatie met het onderwijs? Soms lijkt een voorval op een school heel klein, maar pas wanneer de signalen en voorvallen die bekend zijn bij andere partijen allemaal bij elkaar zijn gelegd, ontstaat het complete beeld.

Voor de uitvoerend werkers in de justitiële keten en in onderwijs

Stel contact met partners uit de andere kolom (onderwijs of politie/justitie) niet uit bij zorgen (signalen) en werk samen met ouders

Bel liever één keer te veel dan te weinig, zowel met jongeren en ouders als met partners uit het netwerk. Het is niet in zijn algemeenheid te zeggen op grond van welk eerste signaal zorgen over het gedrag van een leerling aan de orde zijn. Vaak is dat een kwestie van op basis van ervaring aangescherpte intuïtie¹. Ouders zijn de eerst verantwoordelijken en moeten daarom weten wat hun kind doet en wat zij kunnen bijdragen aan het verbeteren van een moeilijke of onwenselijke situatie. Dat houdt in dat gesprekken over de ouderlijke verantwoordelijkheid en toezichtplicht in het onderwijs, maar ook door de politie, altijd van belang zijn. Uiteraard is ook de jongere gesprekspartner.

¹ Zie meer informatie op de site van STJ. Deze site is in principe gericht op thuiszitters, maar de informatie is veel breder toepasbaar. Zie http://reikthuiszittersdehand.nl/signaleren_en_handelen/

Binnen de school bestaat een helder uitgewerkte ondersteuningsstructuur en een concreet veiligheidsbeleid. Beide zijn verbonden met sleutelspelers in het gemeentelijk domein

In de uitvoering dient samenhang te bestaan tussen het verzuim-, veiligheids- en ondersteuningsbeleid. Investeer in mentoren/coaches, en vooral in de kwaliteit van de veiligheidscoördinator, die in de samenwerking met politie/ justitie een sleutelpositie inneemt. Monitor de ervaren veiligheid op school en zorg dat de relevante personen binnen de school weten met welke sleutelpersonen zij contact op moeten nemen bij veiligheidsvraagstukken.

Politie en justitiële partners zorgen ervoor dat zij weten op welke school een jongere staat ingeschreven. Zij denken er tijdig aan de contactpersoon van de school telefonisch te informeren, dan wel informatie op te vragen. Daarbij is de privacy wetgeving in acht te nemen, zonder deze tot een belemmering te laten worden. Dat is te bereiken door vanuit een convenant te werken, afgesloten door vaste contactpersonen. Zij leggen gezamenlijk afspraken vast over aard, vorm en omvang van de informatie uitwisseling. Scholen zijn verplicht een schoolveiligheidsplan op te stellen. Daarnaast werken steeds meer scholen met diverse protocollen, zoals een anti-pestprotocol. Waar aan de orde, hebben scholen (met name mbo-scholen) gewerkt aan meer zichtbare veiligheid.

Zorg voor een goed mediabeleid

Incidenten zijn niet altijd te voorkomen, wel is de manier waarop wordt gereageerd grotendeels te regisseren. Wees voorbereid op de rol van de pers in incidenten en zorg ervoor dat politie, onderwijs en gemeente de berichtgeving afstemmen, zodat gede-escaleerd kan worden.

Ken je samenwerkingspartners, wees proactief en verschuil je niet achter protocollen

Veel partners in de verbinding onderwijs en veiligheid zijn onvoldoende bekend met elkaars verantwoordelijkheden en mandaat. Inzicht hierin is voorwaardelijk voor effectieve samenwerking. Effectief samenwerken in het belang van het kind lukt niet wanneer professionals zich enkel beperken tot het uitvoeren van protocollen: 'Ik heb het goed gedaan, want ik heb het protocol helemaal gevolgd'. Effectief samenwerken lukt, wanneer mensen niet alleen de protocollen, maar ook elkaar kennen, liefst bij naam en van gezicht, weten hoe ze elkaar snel kunnen bereiken en beseffen in welke kwesties (situaties) dit zonder meer relevant is. Zij kennen elkaars positie en kwaliteiten en weten die te benutten. Kortom: wees proactief binnen het eigen netwerk, doe wat je moet doen en toon daarbij lef, kies creatieve oplossingen binnen of dicht tegen de grenzen van wat wettelijk mogelijk is.

Benut beschikbare kennis over 'wat werkt' op creatieve wijze, toegepast op de voorliggende situatie

Concretiseer samen het beleid in afspraken over preventie, signaleren, risicotaxatie, interventie en coördinatie. Besef daarbij dat een blauwdruk niet is te maken: het is niet vast te leggen op welke wijze in een bepaalde situatie is te handelen. Er zijn bijvoorbeeld geen algemeen geldige regels te geven wanneer een aangifte op zijn plaats is en wanneer niet: maatwerk gaat boven protocollen. Dit vereist iedere keer opnieuw overleg en afstemming tussen onderwijs en politie.

Waakzaamheid

Waakzaamheid is de basis die vooraf gaat aan goed signaleren. Het houdt in dat zowel school als politie alert zijn wat betreft het waarnemen van ongewenst gedrag. Handel waar nodig, te beginnen met contact opnemen met relevante betrokkenen. Overigens geldt waakzaamheid voor alle betrokkenen in de school en in de wijk. Berichten over een zich deviant ontwikkelende vriendengroep zijn serieus te nemen. Bij verslapping spreekt men elkaar hierop aan.

Verken de optie Herstelrecht of peer mediation in te zetten

Herstelrecht is een pedagogisch model, waarin een criminele handeling als een sociaal conflict wordt gedefinieerd. Scholen die werken vanuit Herstelrecht zoeken naast de juridische benadering van goed of fout, naar verbinding en naar dialoog. Dat kan bijvoorbeeld ook door peer mediation, waarbij een jongere als mediator de dialoog tussen twee peers begeleidt in het oplossen of stabiliseren van een conflict. Wat is er precies gebeurd? Wie hebben daar schade van ondervonden? Wat moet er gebeuren, zodat de dader de schade, en daarmee het vertrouwen kan herstellen, zodat hij weer deel kan uitmaken van de gemeenschap? Ook binnen de context van het jeugdstrafrecht zijn mogelijkheden voor herstelrecht. Zo heeft de Halt-straf een component die is gebaseerd op herstelrecht (excuus aanbieden aan het slachtoffer).

1. Onderwijs, veiligheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid

De gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs en politie, justitie is duidelijk te maken aan de hand van een casus, waarin de schoolcontactpersoon van de politie in Den Bosch een inbreng heeft die veel oplevert. Daarna volgt een analyse wat te doen (1.1) en gaan we in op taken en verantwoordelijkheden (1.2) en vraagstukken bij het delen van verantwoordelijkheden (1.3).

Casus: een openlijke geweldszaak in Den Bosch

Wat is er gebeurd?

Op weg naar school of naar huis, liepen VO-leerlingen van twee scholen uit Den Bosch het risico van hun fiets te worden geslagen en soms zwaar te worden mishandeld door een groepje leerlingen van twee andere scholen. Een van de slachtoffers heeft bijvoorbeeld een gebroken kaak opgelopen.

De beide scholen van de slachtoffers meldden dit bij de politie, maar vanuit de bevolking volgde slechts één aangifte. Het was bekend dat er veel meer slachtoffers moesten zijn en dat deze mishandelingen meerdere keren per week plaatsvonden.

Het jeugdteam van de politie heeft de plaats van handeling voor en na schooltijd in de gaten gehouden. Er is een briefing geweest, zodat iedere agent ervan wist. Het posten op de locatie leidde tot een heterdaad: zes leerlingen zijn betrappt, vier konden ontkomen en twee zijn aangehouden.

Onderzoek en inzet schoolcontactpersoon

Het Jeugdteam besloot het onderzoek in deze zaak zelf op te pakken, samen met de schoolcontactpersoon en de coördinator van het Jeugdteam. De schoolcontactpersoon startte met de volgende acties:

1. Om de zaak rond te krijgen waren meer aangiftes nodig. Dus was het van groot belang meer slachtoffers te vinden. De schoolcontactpersoon heeft de veiligheidscoördinatoren van de scholen ingeschakeld. Zij zijn binnen de eigen school op zoek gegaan naar meer slachtoffers en hen is gevraagd aangifte te doen. De namen zijn doorgegeven aan de schoolcontactpersoon. Er was echter nauwelijks bereidheid om aangifte te doen: ouders en kinderen waren bang.
2. Ook moest worden vastgesteld wie de andere daders waren. Er kwam informatie uit de verhoren van de beide opgepakte daders. Zij noemden namen van andere betrokkenen en vertelden dat zij inderdaad een paar keer per week actief waren.
3. De ouders van de slachtoffers zijn uitgenodigd om op een ouderavond te komen om de zaak te bespreken en duidelijk te maken dat de politie niets kan doen zonder aangiften.

De ouderavond vond plaats op het politiebureau, met toestemming van de korpsleiding. De opkomst was onverwacht hoog: er verschenen ongeveer 30 ouders en leerlingen. Daarnaast waren de veiligheidscoördinatoren, dan wel directie aanwezig: ook van de school waar de daders op zaten. De verantwoordelijk ambtenaar voor openbare orde en veiligheid is gedurende het hele proces steeds geïnformeerd en was ook op de avond aanwezig, evenals het JPT: het jeugdpreventieteam.

Het werd een emotionele avond, kinderen en ouders deden hun verhaal en bleken diep geschokt te zijn door de gebeurtenissen. Ook vertelden de ouders dat dit al een jaar gaande was. De schoolcontactpersoon heeft de avond geleid en uitgelegd hoe belangrijk het is dat er aangiftes komen. Ook de schooldirecteur van de school waar de daders op zitten, heeft dit benadrukt. De scholen van zowel daders als slachtoffers werkten goed samen.

Opbrengst en vervolg

Na de ouderavond bleken alle ouders en slachtoffers bereid om aangifte te doen en werd het mogelijk de overige vier daders eveneens aan te houden. Gedurende het onderzoek hebben de leden van het Jeugdteam en de school van de daders goed samengewerkt, zodat de zaak snel rond was.

Om een duidelijk signaal te geven, is met de jeugdofficier van justitie overlegd of aanhouding van de daders op school plaats kon vinden. Ook voor de school was dit een heftig besluit, maar de schooldirectie stemde er toch mee in, gezien de ernst van de mishandelingen. Zo werd het voor de politie mogelijk de daders 's-ochtends op school op te halen en vast te zetten. Daarna is het volgende ondernomen:

1. De ouders van de daders zijn onmiddellijk uitgenodigd. Met hen is een gesprek gevoerd op het bureau, waarin hun expliciet is verteld dat hun kinderen onderling geen contact meer mogen hebben.
2. Ook de Raad voor de Kinderbescherming is direct ingeschakeld, bij alle daders heeft een Raadsonderzoek plaatsgevonden, waarbij de rapportage van de politie is gebruikt.
3. De daders zijn voorgeleid aan de jeugdofficier, die ermee instemde dat zij ondanks de jeugdige leeftijd (de daders waren 12 en 13 jaar oud) toch drie dagen vastgehouden mochten worden, op grond van de omvang van het politieonderzoek.
4. Tijdens de voorgeleiding aan de rechter-commissaris is besloten dat de daders naar huis mochten, met schorsende voorwaarden (binnen blijven, geen onderling contact, geen telefoon, geen contact zoeken met slachtoffers).
5. De politie heeft rapportages opgesteld en daarbij gebruik gemaakt van de informatie van de school.
6. Er is besloten de groep uit elkaar te halen. Om dat te bereiken, is de burgemeester ingeschakeld. Hij heeft in een plaatselijke verordening (APV) een verbod op samenscholing specifiek voor deze groep vastgelegd ('de voetbalwet'). Ook heeft de burgemeester een stevig gesprek gevoerd met ouders en daders.
7. De woningbouwvereniging is in kennis gesteld van hetgeen er is voorgevallen in de wijk.
8. Iedere aanhouding is bekend bij de pers. Om tot eenduidige berichtgeving te komen, is afgesproken de berichtgeving vanuit de school en vanuit de politie eerst af te stemmen. Ook om te voorkomen dat de schooldirectie ongewild het politieonderzoek zou verstoren.

Al met al hebben het Jeugdteam en de schoolcontactpersoon in deze tijd heel veel gesprekken gevoerd.

Ontknoping

Nadat ook bij justitie de zaak rond was, is opnieuw een ouderavond georganiseerd, met opnieuw een grote opkomst. Naast ouders en leerlingen waren nu getuigen, de officier van justitie, de gemeenteambtenaar ende schooldirecties aanwezig. Nu kon men de ouders vertellen dat dankzij hun

medewerking de zaak met goed gevolg is afgerond. De schoolcontactpersoon heeft ook deze avond geleid en iedereen een stukje van het verhaal laten vertellen. De ouders waren blij en tevreden met de afloop.

De zes daders hebben in jeugddetentie gezeten en hebben werkstraffen gekregen. Er is een onderzoek ingesteld naar hun 'geestelijke vermogens' en er is verplichte hulp en jeugdreclassering geboden gedurende twee jaar. De leerlingen zijn gedwongen verspreid over scholen in Den Bosch. Dat lukte niet helemaal, omdat er geen zes scholen zijn op het vereiste onderwijsniveau. Met de school die twee leerlingen opnam, zijn de bepalingen uit de voetbalwet besproken, zodat de school weet dat deze leerlingen onderling geen contact mogen hebben. De scholen en de jeugdreclassering hebben vervolgens intensief samengewerkt.

Wat zou er gebeurd zijn zonder schoolcontactpersoon?

Feitelijk lagen er alleen één aangifte en een heterdaadsituatie. Twee daders zijn gehoord. In een situatie zonder jeugdteam en schoolcontactpersoon zouden deze feiten ertoe leiden dat de recherche het overneemt en alleen onderzoek doet naar de twee opgepakte daders, die zouden uiteindelijk een straf krijgen. Er zou verder geen aandacht zijn voor de context van de zaak en alle andere betrokkenen. Er zouden nog steeds vier daders rondlopen en de angst en onrust onder ouders en slachtoffers zouden niet zijn afgenomen.

1.1 Wat te doen?

Tijdens de bijeenkomsten van het kennispraktijknetwerk is op basis van casuïstiek veel gesproken over het samenvoegen van ieders afzonderlijke verantwoordelijkheid (vanuit politie, justitie en onderwijs) en het reageren op en aanpakken van signalen. Dit leidde tot het benoemen van de volgende voorwaarden, die op orde moeten zijn wanneer onderwijs en politie en justitiële partners gaan samenwerken.

- De school werkt met een protocol schoolverzuim en een levend veiligheidsplan. Scholen volgen beide protocollen. Ze reageren snel en adequaat bij verzuim en indien aan de orde melden zij verzuim bij DUO. Er is een goede werkrelatie met Leerplicht en RMC, evenals een expliciet handhavingsbeleid. De documenten maken deel uit van de inwerkprocedures en worden regelmatig geëvalueerd en aangepast. Bij schoolverzuim wordt bij voorkeur zo vroegtijdig ingegrepen; door de school en vervolgens door leerplicht. Een laagdrempelige manier is het inzetten van de Halt-straf.
- Bij het signaleren spelen vier aspecten een rol: het leefgebied waar de problemen/ het ongewenste gedrag zich afspelen; de aard en de zwaarte van de signalen en een eventuele stapeling.
- Medewerkers in zowel de justitiële keten als in de ondersteuningsstructuur in het onderwijs zijn bekend met signaleren. Zij kunnen de voor het eigen werkgebied relevante risicofactoren en beschermende factoren benoemen. Op basis daarvan kunnen zij zelf, dan wel in een overleg met deskundigen, een risicotaxatie maken.
- Op basis van de risicotaxatie² kan een medewerker (justitie, onderwijs) bepalen wie (welke partner) op welk moment welk signaal dient te ontvangen. Hierbij dient hij rekening te houden

² Er zijn meerdere risicotaxaties in omloop. Zie o.a. 'Jonger dan 12 of 12-minner?' Onderzoek naar de lokale aanpak van 12-minners. Een themabericht van het Samenwerkend Toezicht Jeugd. Utrecht, okt. 2013

met dynamische aspecten als afglijden, crisissituaties, als ook 'weer uit het dal klimmen': gedragsverbetering.

- Politied medewerkers (onder meer wijkagenten) die geconfronteerd worden met situaties waarin zorgen bestaan over veiligheid en/of welzijn van één of meerdere kinderen stellen dit binnen hun mogelijkheden bij de ouders aan de orde, dan wel bespreken dit met de school. Conclusie kan zijn dat zij een zorgformulier indienen bij Veilig Thuis (het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de gemeente). De politie is niet verantwoordelijk voor het inzetten van jeugdhulp, maar kan wel melden.
- De Raad voor de Kinderbescherming treedt in het stelsel namens het Rijk op om waarborgen te scheppen voor ernstig in hun ontwikkeling bedreigde kinderen. De Raad is als taakorganisatie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie aan zet, wanneer ouders niet in staat zijn zelf, met hulp op vrijwillige basis, hun kinderen te beschermen. De gemeente, of de door de gemeente gemachtigde instelling, of Veilig Thuis/AMHK, schakelt de Raad in als een verzoek tot onderzoek naar de noodzaak van gedwongen hulp wordt overwogen. De Raad voor de Kinderbescherming werkt dus op het grensvlak van vrijwillig naar gedwongen kader. De ketenpartners, waaronder de gemeente, kunnen de Raad over taak en bevoegdheden consulteren of om advies vragen. Als een gemeente de Raad consulteert/raadpleegt blijft de verantwoordelijkheid voor de vrijwillige hulp bij de gemeente. Onder meer om gemeenten (of door de gemeente gemachtigde instelling of Veilig Thuis/AMHK) advies en consult te kunnen geven, heeft de Raad het Adviesteam ingericht.
- Politie en waar nodig justitiële partners onderkennen de waarde van de school als vindplaats en zij ondernemen concrete stappen om informatie in te winnen, zij informeren scholen over maatregelen en kunnen de school vragen een extra oogje in het zeil te houden.
- Vorm en onderhoud het netwerk rond onderwijs-veiligheid. Zorg dat alle partners/betrokkenen de actuele contactgegevens van elkaar hebben (zowel in functies als namen).

1.2 Taken en verantwoordelijkheden.

In onderstaande tabel schetsen we taken, verantwoordelijkheden en mogelijkheden van partijen in de onderwijskolom en in de justitiële keten wat betreft het signaleren en aanpakken van (beginnende) criminaliteit bij jeugdigen (zie ook **bijlage 1**, waar de kerntaken per instelling staan beschreven). Onderstaande tabel heeft als doel beide sectoren beter te informeren over elkaars werkzaamheden en mogelijkheden. De midden kolom beschrijft de verbinding tussen beide sectoren: wie kunnen elkaars taken versterken door samen te werken?

In de tabel op de volgende pagina's volgen we de procesgang van signalering tot en met aanpak in gevallen van dreigende criminaliteit bij jeugdigen.

	Stappen in het proces	Het onderwijs (PO-VO-MBO)	Verbinding	Politie en justitiële keten
1.	Preventie	<ul style="list-style-type: none"> • Visie, veiligheidsbeleid en veiligheidsplan³ opstellen • Veiligheid in beeld brengen; o.a. audit sociale veiligheid • Protocollen bij incidenten en grensoverschrijdend gedrag • Schoolregels en gedragscode (samen) opstellen • Aanbieden van preventieve programma's in de klassen • Ouders nauw betrekken bij schoolloopbaan van hun kind • Goede structuur voor signaleren en aanpakken van ontwikkelings- en veiligheidsrisico's bij leerlingen, evenals risico's in de leefstijl (middelengebruik) • Goede afspraken met jeugdzorg, leerplicht en politie 	<p>⇐ i.s.m. scholen ⇐ i.s.m. scholen</p> <p>⇒ i.s.m. HALT, politie, leerplicht-ambtenaar, GGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve aanpak in de wijk en in scholen • Gastlessen in het onderwijs over consequenties criminaliteit (Halt) • Gastlessen over vormen van grensoverschrijdend gedrag (Halt) • Afspraken over taken school en politie en wijze van samenwerken • Levert een vaste contactpersoon bij politie b.v. een wijkagent of schoolcontactpersoon. Werkt samen met een vaste contactpersoon op school (veiligheidscoördinator, zorgco of directie).
2.	Signalering	<ul style="list-style-type: none"> • Schoolmedewerkers zijn in staat risico's te signaleren en te delen • De school heeft een MDO* waar signalen gedeeld worden • Ouders informeren en betrekken 	<p>⇒ i.s.m. jeugdzorg, politie, leerplicht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opmaken zorgmelding richting Veilig Thuis als vrijwillige zorg (vermoedelijk) niet toereikend is. Er zal een gedwongen kader nodig zijn. • Afspraken over delen van signalen tussen school, leerplichtambtenaar, politie en jeugdhulp
3.	Risicotaxatie	<ul style="list-style-type: none"> • Signalen die het schoolpersoneel bereiken*, worden i.o.m. de directeur of afdelingsleider of in het ondersteuningsteam⁴ beoordeeld. Daar wordt de aanpak bepaald • Signalen van zorg op school, thuis en in vrije tijd verbinden • De school heeft een lijn met politie en/of justitie partners • De school heeft een lijn met lokale jeugdhulp / wijkteams 	<p>⇒ i.s.m. jeugdzorg, politie, leerplicht</p> <p>⇒ vaak via leerplicht-ambtenaar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bij voor school relevante zorg: contact met SMW / deelname aan MDO in het onderwijs (signalen op straat van feiten gepleegd op school, school als onderdeel signaal). • Raad voor de Kinderbescherming voert een risicotaxatie en screening uit bij jeugdigen en ouders na het insturen van een proces-verbaal schoolverzuim door de leerplichtambtenaar en/of proces-verbaal jeugdstrafzaak van de politie. Hierbij wordt altijd informatie aan de school gevraagd.

³ Het schoolveiligheidsplan is opgenomen in **bijlage 2**

⁴ Veel scholen werken met een multidisciplinair ondersteuningsteam (ook wel zorgteam, ZAT of MDO genoemd) waarin professionals uit de ondersteuningsstructuur samen met partners van jeugdhulp signalen wegen t.b.v. een integrale beoordeling en aanpak. Steeds vaker zijn ook ouders en jongeren zelf betrokken bij dit overleg.

Stappen in het proces	Het onderwijs (PO-VO-MBO)	Verbinding	Politie en justitiële keten
4 Interventie	<ul style="list-style-type: none"> • Bij incidenten worden protocollen nageleefd • Zorg voor goede opvang van slachtoffers van incidenten en benutten van getuigen • Daders (en hun ouders) aansprakelijk stellen voor schade • Extra ondersteuning binnen de school • Zo nodig crisisplaatsing in onderwijs-zorgarrangement • Zo nodig schorsen / verwijderen. In veel situaties blijft men te lang waarschuwen, waarna 'opeens' de grens is bereikt. Beter is zo vroeg mogelijk en consequent in te grijpen, bijvoorbeeld: duidelijk aankondigen: 'nog één keer en dan kom je in contact met justitie'. Voer dit dan ook uit. • Zo nodig melden bij politie / aangifte doen • Zo nodig zorgmelding doen bij gemeente of AMHK/Veilig thuis 	Gecertificeerde instelling voor Jeugd-reclassering	<ul style="list-style-type: none"> • AMHK/Jeugdhulp zet benodigde zorg in. <p>Strafzaak: Afhankelijk van de aard en ernst van het gepleegde feit en de persoon en omstandigheden van de dader wordt de afdoening bepaald op basis van een advies van de Raad voor de Kinderbescherming: (via vroeghulp en strafadvies is de Raad betrokken bij alle zaken die worden vervolgd door het OM).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sepot (alleen mogelijk onder voorwaarden). • Bij lichte feiten (bepaalde overtredingen en misdrijven), meestal gepleegd door een first offender, volgt een Halt-afdoening. Ook vanuit de Leerplichtwet voert Halt 'Haltstraf schoolverzuim' uit voor leerlingen tussen 12 – 18 jaar, die tussen 9 en 60 uur verzuimen, en/of tussen 12 en 60 keer te laat komen. • Bij zwaardere feiten afdoening en een laag recidiverisico verdachte afdoening door het OM (geldboete, taakstraf). Mogelijk met voorwaarden. • Bij zware feiten en hoog recidive risico/multiproblematiek wordt de afdoening bepaald door de rechter. Bij het opstellen van het strafadvies en het bepalen van de aanpak in het Veiligheidshuis betreft de Raad informatie uit het onderwijs. • Toezicht (jeugd)reclassering tijdens voorwaardelijke schorsing, voorlopige hechtenis of als onderdeel van de straf⁵. De medewerker jeugd-reclassering neemt contact op met de school. • Als de RvdK in een onderzoek naar een jeugdstrafzaak constateert dat de minderjarige wordt bedreigd in zijn ontwikkeling, kan de RvdK de kinderrechter vragen om een kinderschermingsmaatregel op te leggen om te voorzien in hulp in een gedwongen kader.

⁵ Let op: Sinds april 2014 is het adolescentenstrafrecht van kracht. Dit houdt onder meer in dat jongeren van 16 tot 23 jaar als minderjarige of als volwassene worden berecht. In de adviesfase vindt een weging plaats. Op basis daarvan wordt geadviseerd het jeugd- of volwassenen strafrecht toe te passen. Dat kan vervolgens ook consequenties hebben voor de uitvoering van het toezicht.

	Stappen in het proces	Het onderwijs (PO-VO-MBO)	Verbinding	Politie en justitiële keten
5	Coördinatie volgen /	<ul style="list-style-type: none"> • Incidenten registreren om van te leren • Bijhouden en gebruiken van het leerlingvolgsysteem • In sommige situaties contact houden met behandelaars/ strafrechtinstanties • Levendig houden en evalueren van maatregelen, documenten en beleid • Evalueren / bijstellen van de aanpak 	Gecertificeerde instelling voor Jeugd-reclassering	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdhulp geeft de politie terugkoppeling op de zorgmelding <p>Strafzaken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Casusregisseur⁶ RvdK volgt strafzaken van politie tot nazorg • Casusregisseur Veiligheidshuis houdt vervolg op plan van aanpak in de gaten • (Jeugd)reclassering rapporteert over verloop toezicht bij het Openbaar Ministerie • Evalueren / bijstellen van de aanpak

* Binnenkomende signalen: beoordelen aan de hand van een kaartje met risicofactoren en de fasekaart. Liefst toetsen in een MDO.

⁶ De casusregisseurs van de Raad voor de Kinderbescherming zijn ondergebracht in het Adviesteam RvdK.

Checklist en het vaststellen van een fase

In de dagelijkse praktijk in het onderwijs blijkt dat het niet altijd duidelijk is hoe onwenselijk gedrag is te interpreteren. Wanneer is sprake van een veiligheidsrisico? En hoe groot is dat risico dan precies? Wanneer is het van belang iets te ondernemen en wie zijn daarbij in te schakelen? Hoe reageer je op verhalen van leerlingen? Wat is daarvan waar, en wat behoort tot een geruchtencircuit? Aan de andere kant ziet men bij politie en in de justitiële keten het onderwijs niet altijd als een relevante partner. In het kader van politieonderzoek is de school een logische informatiebron, maar de samenwerking zou breder en intensiever kunnen zijn en meer gericht op partnerschap.

Uiteraard is geen enkele school in staat alle incidenten te signaleren waarbij leerlingen zijn betrokken en daarmee een volledig dekkende risicotaxatie te maken. Een school kan vindplaats zijn, maar incidenten vinden ook buiten de school en vooral ook buiten schooltijd plaats, op momenten waar de school geen weet van heeft, geen weet van *kan* hebben. Met alleen signaleren op school is problematiek die thuishoort bij politie en justitie dan ook niet te voorkomen. Dat maakt het des te belangrijker dat partijen van buiten de school contact opnemen met de school om de signalen die zij waarnemen te bespreken: het gaat om een *gezamenlijke* opdracht.

Zie bijvoorbeeld de volgende, in het onderwijs regelmatig voorkomende situatie: er zijn leerlingen die in en buiten de lessen op school veel ruis en onrust verspreiden, maar zij doen dit tamelijk ondergronds. De school stelt vast dat alle signalen er op wijzen dat *zij* degenen zijn die overlast veroorzaken, maar slaagt er niet in haar vermoedens hard te maken. Het regel overtredend en ernstig verstorend gedrag blijft ongrijpbaar. Overleg tussen professionals uit het onderwijs en uit de veiligheidsketen is dan extra van belang, om op basis van breed gedeelde waarnemingen feiten en vermoedens te staven of te ontkrachten. Soms kan het zinvol zijn navraag te doen bij instanties voor jeugdhulp: welke signalen zijn bij hen bekend?

Om onderwijsmedewerkers tegemoet te komen, hebben we voor het signaleren en de risicotaxatie de volgende checklist met gradatie van problematiek opgesteld. De checklist is bedoeld als informatief hulpmiddel en nadrukkelijk niet als 'absolute waarheid'. Er zijn en blijven altijd eigen afwegingen noodzakelijk: het is niet mogelijk voor iedere situatie een oplossing in een fasekaartje op te nemen. Problemen ontwikkelen zich ook niet altijd –herkenbaar- volgens de genoemde fases. Het fasekaartje helpt om de gradatie van het probleem in te schatten en navenant te handelen. Bovendien hoeft de gradatie of fase van schoolproblemen niet gelijk op te lopen met het maatschappelijke probleem. Het kaartje op de volgende pagina biedt de betrokkenen vanuit onderwijs en jeugdhulp/veiligheid om problemen die zich in verschillende contexten voordoen (onderwijs, publieke domein) zo goed mogelijk in te schatten en te delen. Het werkt als een quickscan, waarbij de kleurcodes (groen, oranje, rood) helpen om de problemen eenvoudig te typeren.

Fasekaartje schoolproblemen, schoolmaatschappelijke problemen, maatschappelijke problemen

Ernst van problematiek	Schoolproblemen	School + maatschappelijke problemen	Maatschappelijke problemen
Lichte problematiek Leerling valt op, is bekend vanwege meer dan één incident	pedagogisch / didactisch ingrijpen	pedagogisch / didactisch ingrijpen preventie jeugdhulp	pedagogisch ingrijpen preventie jeugdhulp
Bedreigende factoren: soms te laat, soms spijbelen, licht de hand met schoolregels, ontwikkelt motivatie- en werkhoudingsproblemen, heeft met een aantal vakken meer dan gemiddeld moeite, minder hoge cijfers dan verwacht, wordt er wel eens uitgestuurd, is gesignaleerd op foute plekken, meeloper, lichte overtredingen.			
Protectieve factoren: schoolspullen wel in orde, boekt schoolresultaten, bevordering naar volgende klas, heeft vorm van vrijetijdsbesteding, steun en toezicht van ouders.			
Grens aan Fase 1: overleg binnen de school, ouders zijn geïnformeerd. Overwegen van extra ondersteuning op school, overwegen van een coaching project, enkele gesprekken met smw. Geen melding nodig in de Verwijsindex risicojeugd.			
Substantiële problematiek Neemt substantiële vorm aan Leerling en begeleiders ondervinden last van de incidenten. Incidenten zijn 'Halt waardig'	(ortho) pedagogisch / (ortho) didactisch ingrijpen	(ortho) pedagogisch / (ortho) didactisch ingrijpen van preventie naar interventie jeugdhulp / juridisch ingrijpen overwegen	(ortho) pedagogisch ingrijpen van preventie naar interventie jeugdhulp / juridisch ingrijpen overwegen
Bedreigende factoren: onder meer: vaak te laat, spijbelen, regelovertredingen op school, vaak motivatie- en werkhoudingsproblemen, leervorderingen komen in het gedrang, regelmatige uitsturingen, betrokken bij intimidatie, heeft plek in een deviante groep, bekend met overtredingen, vernieling, evt. brandstichting, heeft inmiddels een Haltstraf gekregen, veel ruzie thuis.			
Protectieve factoren: komt nog wel op school, zou met hard werken bevordering kunnen redden, begint te verharderen, maar minimaal één docent komt er nog wel doorheen, nog steeds vrije tijdsbesteding. Band met ouders dreigt verstoord te raken, maar er is nog contact en belangstelling voor elkaar.			
Grens aan Fase 2: in de meeste gevallen volstaat intern overleg, wel intensief contact met ouders en wijkagent. Gereed maken voor extern overleg, dossiercontrole			
Ernstige, Grensoverschrijdende incidenten die ingrijpen noodzakelijk maken. Leerling, ouders en school zijn overvraagd	(ortho) pedagogisch / (ortho) didactisch ingrijpen	(ortho) pedagogisch / (ortho) didactisch ingrijpen interventie jeugdhulp/ juridisch ingrijpen	(ortho) pedagogisch ingrijpen jeugdhulp interventie jeugdhulp/ juridisch ingrijpen
Bedreigende factoren: ernstige motivatie- en werkhoudingsproblemen, dreigt (definitief) uit te vallen of hangt op straat, fysiek/verbaal geweld, openlijke intimidatie, onvoldoende schoolresultaat, stelt de school voor een veiligheidsvraagstuk, foute vriendengroep, pleegt delicten binnen en/of buiten de school, onvoldoende gezagsverhouding met ouders, ouders verliezen grip. Betrokken bij bijvoorbeeld ernstig vuurwerkindcident, wapenbezit (o.a. messen), extreem pestgedrag (ook op social media), sympathisant van (groeïend) extremisme.			
Protectieve factoren: heeft nog steeds wel die ene persoon naar wie hij / zij luistert, zou in principe zonder al te veel bevorderingsproblemen de schoolcarrière weer op kunnen pakken, zou kunnen profiteren van intensieve begeleiding in een bovenscholse voorziening, ouders staan open voor ondersteuning of een gezinsvoogd heeft invloed.			
Grens aan Fase 3: van basisondersteuning naar extra ondersteuning (zorgarrangement / verwijzing), ingrijpen, waarna gedwongen meewerken, juridische maatregelen.			

1.3 Vraagstukken bij het delen van verantwoordelijkheid

Het blijkt dat men in het onderwijs niet altijd goed weet welke signalen relevant zijn voor politie en justitie en evenmin op welke wijze zij deze kunnen verwerken. Maar ook aan de kant van politie en justitie bestaan al dan niet vermeende belemmeringen om samen te werken met het onderwijs. In deze paragraaf benoemen we enkele vraagstukken die van belang zijn in de samenwerking, dan wel maken dat onderwijs en politie/ justitie het soms lastig vinden om verantwoordelijkheden te delen.

Geen gedeelde instrumenten

In het onderwijs is het niet gebruikelijk de Verwijsindex Risicojeugd (VIR) bij te houden, terwijl dit digitale meldingssysteem binnen de justitiële keten als een belangrijke bron van informatie wordt gezien. Met als gevolg dat het belang van het delen van signalen voor iedereen duidelijk is, maar feitelijk toch moeizamer tot stand komt dan nodig, gezien het feit dat er eigenlijk een af-ontwikkeld instrument klaarligt dat niet in gebruik is in het onderwijs.

Het onderwijs ziet geen meerwaarde in het werken met de VIR en beschouwt het plaatsen van ‘vlaggen’ in de VIR gewoonlijk als een schending van de vertrouwensrelatie met ouders en leerling. Dit negatieve oordeel heeft ertoe geleid dat niet is overgegaan tot landelijk uitrollen van de VIR in het onderwijs. Overigens gebruikt de politie de VIR ook niet.

Het beste alternatief voor de VIR is momenteel investeren in een netwerk, waarin mensen elkaar kennen en elkaar willen en durven benutten en signalen delen. Binnen het netwerk vertrouwen mensen elkaar en er is continuïteit. Dat wil niet altijd zeggen dat iedereen elkaar persoonlijk kent, maar wel dat de netwerkleden zich met elkaar verbonden voelen. Tegelijkertijd is aan te nemen dat een dergelijk net werk niet overal in Nederland bestaat en evenmin overal tot stand zal komen. Er is echter nog geen ander door alle betrokkenen geaccepteerd faciliterend systeem tot stand gekomen.

Eigenaarschap

In de gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs, politie en justitie blijkt eigenaarschap een fundamenteel begrip te zijn. Wie is op welk moment waarvoor verantwoordelijk? Wie zet de eerste stap? Wie is ervoor verantwoordelijk dat een jongere de ondersteuning krijgt die hij nodig heeft? Vaak denken mensen van elkaar dat een ander er mee bezig is, of dat zou moeten doen. Niet altijd is helder wie de regie voert. Wie is degene die zeker weet dat een interventie wordt ingezet?

Het gaat bij eigenaarschap niet om afschuiven, maar om een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Verschillende taken kunnen bij verschillende personen onder verschillende vormen van regie zijn neergelegd. Het is daarom heel zinvol om in het eigen netwerk bijvoorbeeld aan de hand van het doorspreken van casuïstiek te bepalen wie wanneer wat moet doen. Op deze manier is te verscherpen welke afspraken nodig zijn, die bekend zijn bij uitvoerend medewerkers in onderwijs, politie en justitie.

Bij eigenaarschap gaat het kortom feitelijk om de vraag hoe je doorzettingsmacht zodanig organiseert dat iedereen zich committeert en de bereidheid heeft binnen de eigen mogelijkheden aan een oplossing bij te dragen, dan wel weet op grond waarvan andere organisaties zijn te betrekken. Het gaat dus letterlijk om veiligheid in verbinding. Dus niet om afschuiven, of wijzen naar elkaar: ‘jij doet dat toch’?, maar om samen optrekken.

Niet openstaan voor een gedeelde verantwoordelijkheid in het eigenaarschap, dan wel geen 'eigenaar' zijn of willen zijn, maakt het verleidelijk de verantwoordelijkheid buiten jezelf te leggen, signalen af te zwakken of te negeren. Dan is preventief werken onmogelijk, evenals tijdig interveniëren. Eigenaarschap begint bijvoorbeeld bij een mentor die bij een leerling eerste signalen van afglijden herkent, weet wat hij moet doen en wie hij daarbij nodig heeft. Of bij een wijkagent, die op basis van een convenant met daarin afspraken met vaste contactpersonen, contact op kan nemen met de school om zijn waarnemingen aan te vullen met informatie van de school⁷.

Handelen op basis van eigenaarschap wordt vaak belemmerd.

- Vooral de privacy wetgeving kan aanzienlijke hordes opwerpen. Het is zaak daar toch zo goed mogelijk mee te werken. Centraal begrip is hier doelbinding: er moet een precies doel worden aangegeven voor de verwerking van gegevens en degene die gegevens verwerkt, moet zich houden aan het doel waarvoor hij de gegevens heeft verzameld. Ook dient er een wettelijke grondslag te zijn om zonder toestemming informatie te delen. Dat kan bijvoorbeeld wanneer een jongere ernstig bedreigd wordt in zijn ontwikkeling.
- Ontbrekende professionaliteit: informatie is onvolledig of verouderd, is kort door de bocht geformuleerd, niet met ouders afgestemd, of niet toegankelijk. Leerlingdossiers zijn regelmatig rommelig en niet op orde⁸.

Eigenaarschap heeft ook met *rolvastheid* te maken. Regelmatig is sprake van een overmaat aan betrokkenheid in het onderwijs. Overmaat komt niet ten goede aan het proces: de leraar gaat op de stoel van de jeugdhulpverlener of van de politie zitten. Het eigenaarschap is dan niet transparant, waardoor voor iedereen onduidelijkheden ontstaan.

Ditzelfde geldt overigens voor wijkagenten: zij dienen evenmin op eigen initiatief de rol van jeugdhulpverlener op zich te nemen. Beter is het wanneer zij de jeugdhulp voorzien van informatie en regelmatig contact onderhouden met de scholen in hun wijk. Ook is het bijvoorbeeld goed wanneer men in een veiligheidshuis op de hoogte is van de 'normaliserende' werking van onderwijs. Dat betekent: onderwijs biedt structuur, een dagbesteding. De leerling wordt ergens verwacht, in een omgeving waar eisen aan hem worden gesteld. Hij doet weer mee, in een positieve context, ontmoet positieve rolvoorbeelden en hoort erbij. De aantrekkelijkheid van meedoen in een deviante groep verbleekt daardoor en de kans op meer reguliere participatie in de samenleving neemt toe.

Eigenaarschap na detentie in passend onderwijs

Een bijzondere situatie doet zich voor wanneer een leerling terugkeert uit detentie of gesloten jeugdzorg. Met het ontslag uit de justitiële jeugdinrichting (JJI) eindigt de toelaatbaarheid tot het speciaal onderwijs in de jeugdinrichting. De beëindiging van detentie is gewoonlijk voorspelbaar, maar ontslag uit gesloten jeugdzorg kan soms tamelijk abrupt plaatsvinden. In het voortgezet onderwijs keert de leerling na ontslag in persoon, dan wel administratief gezien terug naar zijn school/ c.q. het samenwerkingsverband waar hij voorafgaand aan zijn detentie of gesloten plaatsing stond ingeschreven.

In passend onderwijs kan het in principe niet meer voorkomen dat een kind of jongere vervolgens op geen enkele basis- of VO-school wordt toegelaten. Er is immers de zorgplicht, die garandeert dat iedere leerplichtige leerling passend onderwijs krijgt. Na het ontslag van een leerling staat het samenwerkingsverband voor de noodzaak een nieuwe afweging te maken: wat is gegeven de

⁷ Een agent heeft daarnaast een opsporingsbevoegdheid. In het kader van een politieonderzoek mag hij informatie vorderen. Een convenant helpt in situaties waarin geen sprake is van een politieonderzoek.

⁸ In november en december 2014 is op bijeenkomsten over thuiszitters gesproken over de kwaliteit van het leerlingdossier. **Bijlage 3** gaat in op de eisen die aan een goed dossier zijn te stellen.

omstandigheden het meest passende onderwijsaanbod, voortgezet onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs of een overstap naar het MBO? En op grond waarvan? Waarschijnlijk zijn veel ex-gedetineerde jongeren op hun plek in regulier voortgezet of beroepsonderwijs. Maar waar? In principe keert de leerling terug op de school van herkomst. Maar dit is niet altijd een realistische optie.

Voor het VO zal in dat geval de zorgplicht uitkomst bieden. Binnen het samenwerkingsverband maken de schoolbesturen hierover afspraken. Wat betreft het plaatsen van leerlingen 'met een veiligheidsrisico' doen diverse modellen de ronde. Sommige samenwerkingsverbanden werken met convenanten waarin is vastgelegd dat scholen per toerbeurt leerlingen van elkaar overnemen. In andere samenwerkingsverbanden zet men in op maatwerk: per dossier volgt een afweging welke VO-school de leerling het beste op kan nemen.

Dat is anders in het mbo. Hier geldt geen zorgplicht zoals in primair en voortgezet onderwijs, maar de Wet op de gelijke behandeling handicap en chronische ziekte. Mbo-instellingen moeten op grond van deze wet voor iedere student met een beperking doeltreffende aanpassingen realiseren. Tenzij dit een onevenredige belasting vormt voor de school.

Afwijzen kan alleen als 'beredeneerde afwijking'. Twee redenen zijn toegestaan:

- de deelnemer kiest een opleiding waarvoor hij niet in aanmerking komt. Hij krijgt een ander advies. Bijvoorbeeld: een deelnemer met een strafblad wil een opleiding beveiliging volgen. Maar ook: de resultaten op het vmbo rechtvaardigen geen instroom op niveau 3 of 4. Dat geldt voor leerlingen met een vmbo-basis vooropleiding. Een leerling die vmbo-kader succesvol heeft afgerond, is in principe welkom op niveau 3 en 4. Hetzelfde geldt voor leerlingen met een vmbo-gtl of vmbo-t diploma.
- de deelnemer lijkt niet leerbaar (capaciteit), niet schoolbaar (gedrag) en het mbo verwacht geen snelle verbetering. In dat geval wordt de deelnemer op geen enkele opleiding van het ROC waar hij zich aanmeldt toegelaten.

Een mbo-school zal dus heel precies moeten definiëren en publiceren wat de vereisten zijn voor opleidingen op niveau 3 en 4.

In het mbo kan het zijn dat een deelnemer na ontslag uit detentie of de gesloten jeugdzorg zonder bezwaar terug kan keren: hetzij op dezelfde, hetzij op een andere opleiding. Het komt ook voor dat de school de deelnemer als een veiligheidsrisico beschouwt en niet meer accepteert.

In het kennispraktijknetwerk kwam in de discussies herhaaldelijk hetzelfde dilemma terug. In veel situaties zal de school het belang van het individu (het recht op onderwijs) afwegen tegen het al dan niet vermeende risico dat de school denkt te nemen door een leerling met een crimineel verleden te plaatsen. Het kan in het belang van een lesgroep zijn om een leerling niet aan te nemen, of opnieuw toe te laten. Dit zijn en blijven moeilijke afwegingen voor het management, waarin vertrouwen een grote rol speelt, zelfs al worden goede afspraken gemaakt. Er is geen algemene oplossing voor te geven, wel is relevant al in een vroeg stadium (liefst al tijdens de detentie) te overleggen, informatie te delen en als school jezelf de verplichting op te leggen dat thuiszitten koste wat kost voorkomen moet worden.

De rol van de ouders

Een inconsequente en niet empathische opvoedingsstijl, het ontbreken van basale opvoedingsvaardigheden, waaronder het ontbreken van toezicht, en wisselende opvoeders vormen

risicofactoren die kunnen bijdragen aan het ontstaan van ernstige gedragsproblemen en/ of jeugd delinquentie. Ouders die onmachtig zijn in de opvoeding reageren niet goed op het gedrag van hun kind en stellen te weinig of inadequaate grenzen. Als één van de oorzaken van het risicovolle gedrag van een kind ligt in de opvoedingsstijl die de ouders hanteren, is het van belang om hen te ondersteunen bij de opvoeding. Opvoedondersteuning vanuit een CJG of wijkteam kan bijdragen aan het voorkomen van en/of verergeren van ongewenst, overlast gevend of delinquent gedrag.

Uit recent onderzoek van Ido Weijers en Diane van Drie⁹ blijkt dat ouders een belangrijke ondersteunende rol kunnen spelen in de besluitvorming van jongvolwassen veelplegers over al dan niet stoppen met criminele activiteiten, zelfs als ouders langdurig onmachtig zijn gebleken in het bijsturen van hun kind. Dit onderzoek is dan ook een belangrijke aanwijzing dat het van belang is om te blijven investeren in het ondersteunen van ouders en hen op hun ouderlijke verantwoordelijkheid aan te blijven spreken. Maar ook dat ouders altijd betrokken moeten worden (als opvoeder en hulpvrager) bij de aanpak van jongeren die delinquent of grensoverschrijdend gedrag (dreigen te) vertonen.

De belangrijke rol van de vriendengroep

Volgens de netwerktheorie is de vriendengroep sterk bepalend voor het wel of niet ontwikkelen van een criminele biografie. Tevens wordt verondersteld dat jongeren die *niet* met (beginnend) criminele netwerk leden omgaan, bescherming opbouwen tegen het risico crimineel te worden. Het beschermend effect is echter veel zwakker dan het bedreigende aspect.¹⁰

Bedoeld onderzoek laat zien dat vrienden inderdaad zeer belangrijk zijn bij het ontstaan en de ontwikkeling van crimineel gedrag. Hierbij is met name de buurt een belangrijke locatie, zelfs belangrijker dan de school. De beschermende werking van niet-criminele vrienden blijkt meermalen heel beperkt, hoewel 'brave' vrienden in de familie, de school en de vereniging een rol kunnen spelen.

Het onderzoek bevestigt niet de veelgehoorde aanname dat de netwerken van allochtone jongeren criminogener zouden zijn dan de netwerken van autochtone jongeren. Meerdere onderzoeken wijzen niet in die richting.

Uit de onderzoeksbevindingen leiden we af dat wanneer jongeren delinquent gedrag (dreigen te) vertonen, het van belang is om te signaleren of zij lid zijn van een groep, wat hun positie is in die groep en om te beoordelen of het zinvol is om de aanpak direct te verbreden naar andere leden van deze groep. Bijvoorbeeld door huisbezoeken aan de gezinnen van de overige leden af te leggen.

⁹ Zie Weijers, I. en D. van Drie: 'Stoppen of volharden?' universiteit Utrecht, 2014. Een longitudinale studie naar 81 jongvolwassenen die zes tot zeven jaar eerder als minderjarige op een lijst van jeugdige veelplegers belandden. Stoppen met criminaliteit door jonge veelplegers blijkt een typisch leeftijdsspecifiek proces. Jonge veelplegers die stoppen, doen dat omdat ze beseffen dat doorgaan hun geen fortuin oplevert. Weijers, onder meer bijzonder hoogleraar Jeugdbescherming aan de faculteit Sociale Wetenschappen: "Het levert niet de gedroomde weelde op, ze zijn de stress zat en voelen zich er te oud voor. De ouders blijken in dit proces een sleutelrol te spelen."

¹⁰ Zie onder meer 'De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden'. F.M.H.M. Driessen, F. Duursma, J. Broekhuizen.

Privacy: mogelijkheden en belemmeringen¹¹

Een belangrijke verklaring voor de niet altijd optimale afstemming tussen onderwijs en politie/justitie ligt in al dan niet vermeende belemmeringen op grond van de privacy wetgeving. Met als gevolg een vergroot risico dat circuits langs elkaar heen werken.

Langs elkaar heen werken en leven wordt versterkt wanneer partners nooit kennis hebben gemaakt met elkaar. De nuance ligt er in dat mensen elkaar moeten kennen en vertrouwen, voordat goede uitwisseling tot stand kan komen. Contact via papier is niet voldoende, bij voorkeur ontmoeten partners elkaar. De praktijk leert dat wie een gezicht voor zich ziet bij een naam, vaker bereid is samen te werken. In Limburg bleek dit duidelijk in een casus van een mbo-student die na zijn detentie terug wilde keren op zijn opleiding. Omdat opleiding en medewerkers van de JJI in alle openheid overlegden, vonden zij een gezamenlijke oplossing om de jongen terug te laten keren in het mbo.

De schoolcontactpersoon uit Den Bosch vertelt over een casus uit haar praktijk. Hier maakt het overstijgen van privacy belemmeringen en elkaar kennen duidelijk hoe in dit geval een complexe zaak zoals loverboy problematiek is aan te pakken. Zie de volgende casus:

Een meisje loopt mooi aangekleed rond op school met mooie sieraden en probeert andere meiden uit haar klas over te halen. Ook is gezien dat ze na schooltijd in een dure auto stapt. Dat valt ook haar medeleerlingen op, die er opmerkingen over maken. Het meisje, haar ouders en de andere meisjes die zij had geprobeerd te werven en de ouders daarvan zijn samen met de schoolcontactpersoon bij elkaar gekomen. Er is eerst met de vriendinnen van het meisje gesproken om meer duidelijkheid te krijgen. Daarna is preventief met de ouders gesproken, om duidelijk te maken wat hier gaande is. Ook is met alle meiden een bezoek gebracht aan 'Pretty Woman' in Utrecht en er is in de klas een loverboy film vertoond. Dit is uiteindelijk geslaagd en het meisje heeft haar opleiding afgemaakt. De aanpak van deze kwestie heeft ongeveer een jaar geduurd.

Reactie op verzuim

Verzuim is een belangrijk signaal: vaak is het een voorbode van dreigende uitval. Van voortijdige uitvallers is aangetoond dat zij vaker werkloos zijn en een grotere kans lopen in criminaliteit terecht te komen. De kans dat zij volledig deelnemen aan de samenleving is vaak verminderd.

Het tijdig signaleren en adequaat bestrijden van verzuim is dan ook een belangrijke preventieve actie in het voorkomen van delinquentie. Van meerdere kanten wordt daar op ingezet, zowel in onderwijs als vanuit de gemeente, als vanuit justitie.

Vanuit het onderwijs

De basis onder verzuimbestrijding ligt in het onderwijs. Verzuimbestrijding is een thema dat in de volle breedte op school aandacht vraagt en verweven moet zijn in de hele gang van zaken en in de cultuur op scholen. Op een aantal scholen werkt een verzuimcoördinator die toezicht, handhaving en beleid in het takenpakket heeft. De inzet op de scholen krijgt ondersteuning vanuit de

¹¹ Meer uitleg is te vinden op: <http://www.zat.nl/eCache/DEF/1/14/549.html>

samenwerkingsverbanden: zij organiseren extra ondersteuning, deskundigheidsbevordering en bieden (bovenschoolse) trajecten aan die verzuim, dan wel voortijdige uitval voorkomen. Ook kan een samenwerkingsverband een voor die regio geldig verzuimprotocol opstellen. Een mooi voorbeeld is het protocol dat voor de Dordrechtse scholen is opgesteld (zie **bijlage 4**).

Vanuit de gemeente

Naast inzet vanuit de samenwerkingsverbanden is de inzet vanuit de afdeling Leerplicht, dan wel vanuit de RMC-regio minstens zo belangrijk. Ingrado en NJI hebben onlangs gezamenlijk een krant met goede voorbeelden gepubliceerd, die duidelijk maakt welke effectieve maatregelen mogelijk zijn.¹² Bijvoorbeeld: inzet van de schoolverpleegkundige bij opvallend 'ziekte' verzuim of een spreekuur van leerplicht op school.

Iedere gemeente bepaalt zelf de formatie en daarmee de omvang van de inzet van de afdeling Leerplicht en RMC. Om die reden kunnen er tussen de gemeenten grote onderlinge verschillen bestaan in de mogelijkheden van Leerplicht en RMC.

De gemeente kan via leerplicht mede de inzet van Halt als uitvoerende instantie bij lichte vormen van verzuim sturen. Voor jongeren tussen 12 en 18 jaar is de Haltstraf 'schoolverzuim' een geschikt middel. Doel van de Halt-straf is vroegtijdig in te grijpen, door zowel jongeren als ouders bewust te maken van de gevolgen van gedrag.

Meer informatie over de Halt-straf schoolverzuim is te vinden op: <http://www.halt.nl/schoolverzuim>

Vanuit justitie

De Raad voor de Kinderbescherming ziet het belang van vroegtijdige signalering en een adequate aanpak van achterliggende problematiek bij schoolverzuim. Doel is leerlingen die verzuimen 'anders' voor te sorteren. Nu eindigen leerlingen in het onderwijs soms onnodig met een proces-verbaal schoolverzuim van de leerplichtambtenaar. De Raad heeft op dat moment geen andere optie dan een onderzoek starten in een strafrechtelijk kader, ook wanneer duidelijk is dat feitelijk geen straf, maar hulp nodig is. Om dit voor te zijn, biedt de Raad de mogelijkheid om in een vroeger stadium te overleggen en de Raad te consulteren om zo te voorkomen dat leerlingen vervolgd moeten worden, in plaats van hulp te ontvangen. Om advies en consult te kunnen geven, zijn op elke Raadslocatie Adviesteams ingericht.

De Raad heeft een nieuwe aanpak ontwikkeld voor zaken waarin vrijwillige hulp niet toereikend en niet effectief is en daarom een proces-verbaal moet worden opgemaakt. Ook in die zaken wordt nagegaan wat nodig is om een jongere weer terug te leiden naar school. Zo nodig kan dat ook door middel van inzet van gedwongen hulp, zoals het adviseren van jeugdreclassering of via het aanvragen van een kinderschermingsmaatregel bij de kinderrechter.

Een factsheet over de inzet van de Raad bij schoolverzuim is te vinden op:

https://www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/bescherming/overige_beschermingsonderwerpen/Kopie%202_van_index.aspx

¹² Zie de site van Ingrado en NJI: 'Om de leerling, passend onderwijs maken we samen'.

2. Samenwerken begint bij casuïstiek

In het kennispraktijknetwerk is gekozen voor een pragmatische insteek in het nadenken over het tot stand brengen van afstemming en samenwerking. We zijn steeds vertrokken vanuit concrete casuïstiek, met vragen aan diverse partijen als: wie had wie op welk moment en waarover moeten informeren?

Samenwerking begint bij goed waarnemen (waakzaamheid) en het vervolgens delen van signalen met relevante anderen. Want: een casus gaat alleen maar rollen wanneer signalen worden opgepakt. Als een leerkracht bij relevante signalen niets doet en de politie ook niet, dan houdt het op. Het is vaak een kwestie van mensenwerk, van gezond verstand: denk na en doe iets! Er hangt dus veel af van de kwaliteit en inzet van de mensen die het moeten doen. Maar op welk moment *moeten* zij iets doen? Dat is niet goed te vangen in vaste afspraken of regelingen, het gaat om de menselijke maat. Het is wel van belang om een goede focus aan te brengen: wat zou het resultaat van het contact moeten zijn? Die vraag is gedurende het hele proces van belang.

Hieronder werken we drie voorbeelden van samenwerking tussen onderwijs en politie/ justitie verder uit. Na de casus uit de praktijk volgt een *mogelijke* weg in de aanpak: er bestaat een enorme variatie in mogelijke stappen. We richten ons daarbij op uitvoerend medewerkers in het onderwijs en in de justitiële keten. Iedere casus is te benutten in de eigen regio om met de eigen partners gezamenlijk te bespreken hoe men zelf zou handelen en waarom. Doel is te komen tot versterking in het eigen netwerk, zodat partners er niet meer alleen voorstaan. Maar ook: stel dat het in een concreet geval een keer heel erg mis gaat. Terugkijkend weet iedereen wat hij had moeten doen, maar waarom dan niet tijdig? In 2.4 besluiten we met enkele algemene aanbevelingen, die we op basis van de casuïstiek konden vaststellen.

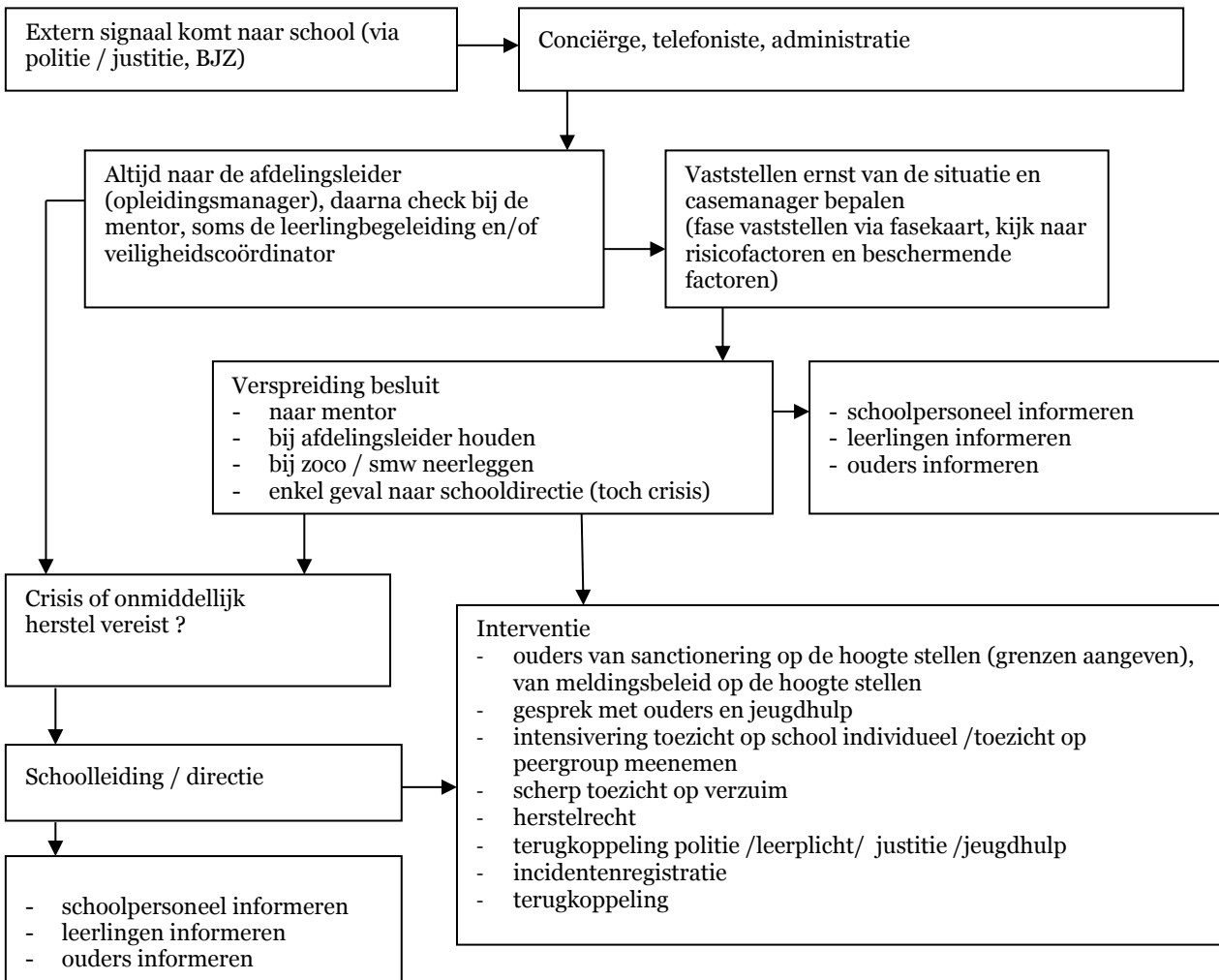
2.1 Signaal van politie / justitie naar onderwijs.

P. is dertien jaar en zit in de tweede klas van vmbo-t (= theoretische leerweg/MAVO). Hij komt uit een eenoudergezin (woont bij moeder). Deze werkt veel en heeft daardoor weinig tijd voor P. De leerkracht van P. heeft een paar keer gemerkt dat hij met klasgenoot K. tussen de middag het plein afgaat. Dat is tegen de regels en P. is daar een paar keer voor bestraft. Zeer recent heeft een winkeleigenaar met de school gebeld en gezegd dat een groepje jongens zich rond het middaguur aan winkeldiefstal schuldig maakt. De politie is ingeschakeld. De wijkagent wil weten of de school kennis heeft van de problemen en over aanvullende informatie beschikt. Er komt een gesprek met de afdelingsleider. Die heeft inmiddels met de mentor gesproken. De mentor vertelt dat de schoolprestaties van P. geen aanleiding tot bijzondere zorg geven. Er zijn wel enige tekenen van ongeoorloofd verzuim en er is een klacht van een medeleerling geweest over intimiderend gedrag van P. Dat bleek lastig uit te zoeken.

In een gesprek met de wijkagent zegt P. dat hij wel eens met dat groepje jongens mee gaat, maar dat hij niks heeft gestolen. Over meer informatie beschikt zij niet. De volgende dag wordt er naar de school gebeld. Het is de moeder van een andere klasgenoot van P. Zij zegt dat haar zoon bang is voor P. en angst heeft om naar school te gaan.

Voorbeeld van aanpak: signaalschema 1

Voorwaarden vervuld

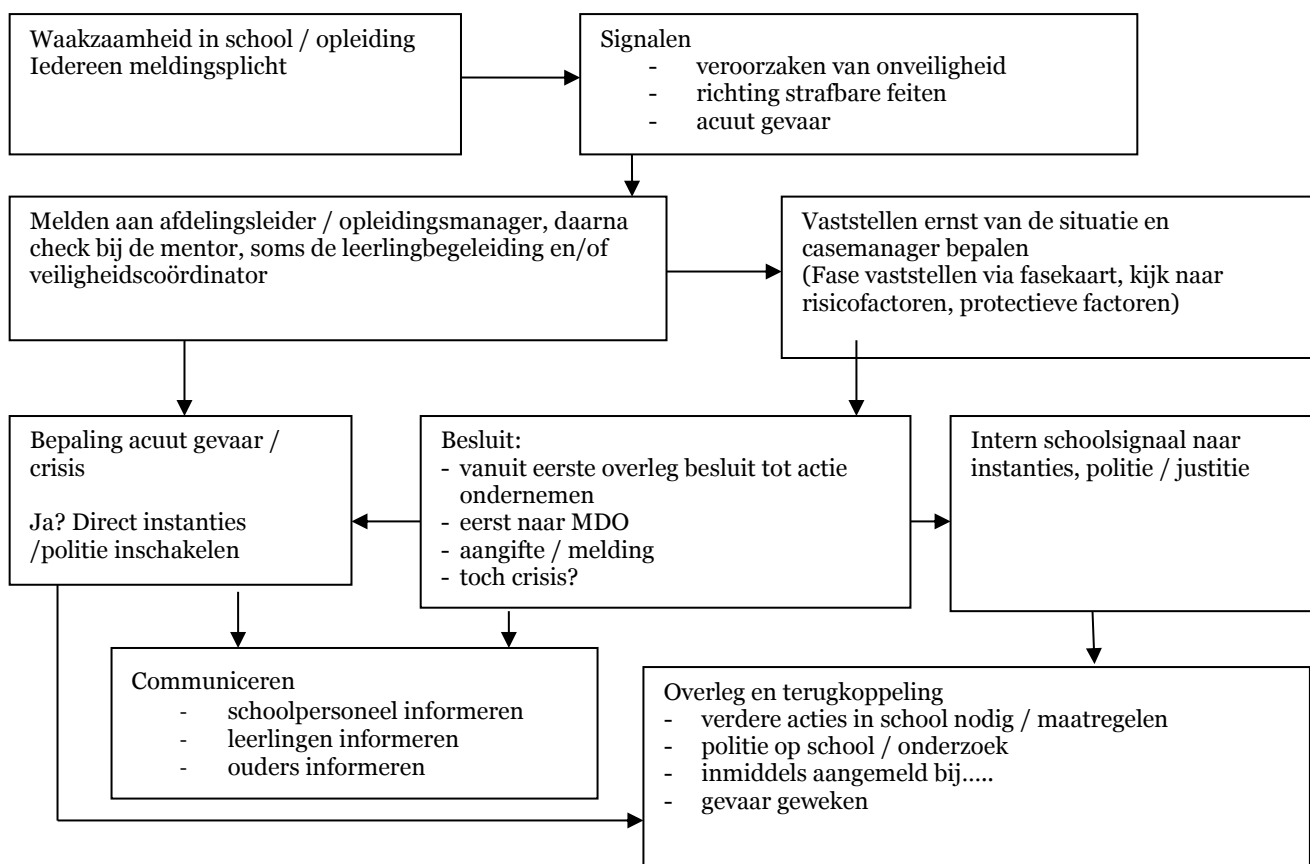
Handelingsschema	Wie	Initiatief	Moment	Resultaat actie / contact
Signaal	Conciërge Telefoniste Adm.	Signaal opnemen Signaal doorgeven	Direct Op dezelfde dag	Signaal ligt bij de afdelingsleider en de mentor
Risicobepaling: ernst / fase	Afdelingsleider	Inschatting aard / ernst / urgentie	Zelfde dag nog	Toewijzing aan casemanager (= schoolfunctionaris of smw)
Afhandeling	Bijvoorbeeld de mentor of de veiligheidscoördinator	Acties: - gesprek met ouders - informeren collega's - gesprek met leerling etc. - evt. negatieve rol peergroup onderzoeken - dossier - herstelrecht	- Via agenda, maar wel altijd binnen 14 dagen een gesprek met de ouders - Collega's die zelfde week geïnformeerd	Duidelijkheid verschaffen: - Speelt het gedrag buiten school ook intern een rol - Politie wil onderzoek op school doen want....
Afsluiting	Mentor	Acties - slotgesprek - dossier	Termijn stellen waarop casus wordt afgesloten	Vaststelling: geen consequenties voor welzijn leerlingen, personeel, algehele veiligheid

2.2 Signaal van onderwijs naar politie / justitie.

N. is een meisje van 17 jaar dat een mbo-opleiding niveau 3 is gestart. N. heeft sinds een paar maanden een vriend waar haar ouders zich enorm aan ergeren. “Een fout vriendje”, zeggen de ouders. Zij hebben N. de omgang verboden, maar dat helpt niet. De vriend van N. gaat niet meer naar school en vult zijn dag met dubieuze activiteiten. Hij is drugskoerier, waarvoor hij veel op zijn scooter door de stad rijdt. Hij heeft gemerkt dat hij op een paar dealplekken in de gaten wordt gehouden. De vriend heeft daarom aan N. gevraagd om iets verderop spullen voor hem af te geven. Dat heeft N. inmiddels een paar keer gedaan. Ze wil het eigenlijk niet, ook al omdat ze de politie een paar keer heeft zien een surveilleren. Maar haar vriend is zo dwingend en ook zo complimenteus na afloop. N. is bang dat dit niet goed gaat aflopen, maar ermee breken... dat vindt ze lastig. Nu heeft de vriend haar gevraagd om ook aan de overkant van de school te gaan dealen. Omdat daar in het verleden al vaker is gedeald, houdt de ROC-beveiliging deze plek extra in de gaten. Zij zien wat samenscholingen en deelnemers, onder wie N., die op die plek eigenlijk niks te zoeken hebben. Daarnaast zien zij een paar jongens op scooters en een paar keer een auto die stopt en daarna meteen weer doorrijdt. De beveiliging besluit de politie te bellen.

Voorbeeld van aanpak, signaalschema 2

Voorwaarden vervuld

Handelingschema	Wie	Neemt welk initiatief?	Op welk moment?	Resultaat actie / contact
Signaal	Melder in school of opleiding	Melden aan afdelingsleider / opleidingsmanager	Dezelfde dag	Signaal ligt bij de afdelingsleider / opleidingsmanager
Risicobepaling: ernst / fase	Afdelingsleider / opleidingsmanager	Inschatting aard / ernst / urgentie Aanwijzen casemanager	Zo snel mogelijk, binnen één week	Bepaling contact met politie, justitie, instantie. Is er sprake van: - zorgelijke situatie - crisis
Afhandeling	Casemanager Bijvoorbeeld de mentor, zoco, of de veiligheidscoördinator	Acties: - directe melding crisis (gevaar) - wel of niet in MDO - contact met politie / justitie / instantie - communicatie ouders / collega's / leerlingen - evt. negatieve invloed peergroup in beeld brengen - dossier	Binnen één week	Duidelijkheid verschaffen: - We hebben gemeld omdat... - Het is nu in handen van - Wij blijven waakzaam want... - Er komt onderzoek op onze school want....
Afsluiting	Casemanager	Acties - Vaststellen of probleem voldoende is aangepakt door politie etc. - Dossier	Termijn stellen waarop casus wordt afgesloten	Vaststelling: geen consequenties voor welzijn leerling, leerlingen, personeel, veiligheid

2.3 Good practice. De casus K.

De jeugdreclassering belt naar een vmbo-school over een jongen van veertien jaar, tweede klas vmbo-basisberoepsgericht. K. heeft met een groep oudere vrienden (18 t/m 23 jaar) een serie inbraken gepleegd. Daar K. en zijn vrienden samen een criminele jeugdgroep vormen, is de zaak van K. besproken in het Veiligheidshuis. Naar aanleiding van het strafadvies en het opgestelde plan van aanpak, heeft de rechter onder andere bepaald dat K. begeleid wordt door een jeugdreclasserder.

De ouders hebben bij de jeugdreclasseringsmedewerker aangegeven geen vat meer te hebben op hun zoon. "Hij gaat zijn eigen gang, vertelt ons niks. We zien regelmatig dat hij door een oudere jongen met een dure auto thuis wordt afgezet. Daarnaast komt hij regelmatig met dure spullen thuis." K. blijkt nog wel naar school te gaan, maar of hij spijbelt, weten de ouders niet. "Hij gaat gewoon naar school. Hij zou veel meer kunnen dan VMBO BB, maar dat interesseert hem niet."

De jeugdreclasseringswerker neemt, na de ouders hierover te hebben ingelicht, contact op met de school. De afdelingsleider schat in dat het gaat om uitwisseling van informatie, niet om veiligheidsbedreigende feiten. Hij brengt de jeugdreclasseringswerker in contact met de mentor. Uit het leerlingvolgsysteem en uit de eigen waarneming van de mentor blijkt geen zorgwekkend verzuim. De schoolresultaten zijn op de rand. K. is niet erg gemotiveerd, maar staat wel op overgaan. Het gedrag van K. is wel zorgelijk. Hij is brutaal, wil over simpele maatregelen steeds discussiëren en scheldt regelmatig tegen de leraar. Excuseren doet hij wel, maar dat doet hij "om er vanaf te wezen." School heeft de scheldpartijen met de ouders en K. besproken, maar er is geen verandering opgetreden. Het is voor de school een klus om hem binnenboord te houden." Er schuilt wel een vakman in K., vooral motorvoertuigen techniek trekt hem. De school hoopt dat K. in de derde van het VMBO beter uit de verf komt omdat hij dan meer praktisch aan de slag kan.

Er worden de volgende afspraken gemaakt:

- In geval van nieuwe uitsturingen plaatst de mentor K. op de agenda van het multidisciplinair overleg van de school. De ouders worden hierover door hem geïnformeerd. Dan ouders en jeugdreclasseringswerker uitnodigen.
- Het verzuim van K. wordt goed in de gaten houden (ook in lesuren later op de dag)
- Docenten uit het kernteam melden dat ze K. geen gelegenheid meer bieden om steeds de schoolregels ter discussie te stellen en zetten direct in op naleving.
- Eventueel het tweede jaar overdoen is geen optie. K. moet overgaan naar het derde leerjaar.
- Als de voortgang van de zaak van K. in het Veiligheidshuis wordt besproken, dan wordt de informatie afkomstig van de school hierbij betrokken (via de jeugdreclasseringsmedewerker of de leerplichtambtenaar).

2.4 Analyse van de casuïstiek

Op basis van een analyse van meerdere cases, concluderen we dat maatwerk boven protocollen gaat. Protocollen en procedures zijn weliswaar nodig, want anders wordt het handelen heel vrijblijvend, maar zij mogen nooit belemmerend zijn om verbinding te maken tussen de kolommen in de keten. Situaties zijn niet te protocolleren, maar er zijn wel samenwerkingsafspraken te maken. Over de mogelijkheden in de samenwerking gaan de volgende, meer algemene aanbevelingen, ontleend aan de besproken casuïstiek.

Achtereenvolgende stappen per casus

1. Treedt buiten de eigen kolom en leg signalen bij elkaar, zodat ieder de eigen signalen kan toetsen, eventueel versterken. Toets of er buiten de eigen kolom ook iets is voorgevallen, of bekend is en bepaal hoe terecht de eigen zorgen zijn. Zijn er andere instellingen die de eigen zorgen herkennen en delen? Dus: bundelen!
2. Ouders zijn eerst verantwoordelijken: bespreek met hen wat er aan de hand is, doordring ze van de ernst van de situatie: dit is de 'wake up call'. Stem de verdere aanpak af op de wijze waarop ze reageren.
3. Waar mogelijk: betrek ook de jongere: samen reflecteren op '.. dit hoor ik: hoe zie jij dat?'
4. Toets met alle relevante professionals of er overeenstemming bestaat over de aanpak, de oplossingsrichting (de 'routing'). Het gaat immers om 'gedeeld eigenaarschap'. Schat in wat in deze situatie het meest functioneel is en maak daarover afspraken. Spreek vooral duidelijk af wie wat gaat doen. Is bijvoorbeeld een zorgmelding nodig, dan kun je deze vanuit een coalitie organiseren en staat de melding sterker.
5. Voel de verantwoordelijkheid om een alternatief te zoeken, wanneer zich complicaties voordoen in de routing. Bijvoorbeeld de school laat weten dat zij een zorgmelding niet wil doen, omdat zij de relatie met de ouders niet wil schaden. Hoe is het doel dan te bereiken?
6. Bedenk onorthodoxe oplossingen, wanneer de reguliere weg niet kansrijk is en schakel daar partners bij in. Als de professional vindt dat een stap verder gezet moet worden dan hij zelf kan, moet hij die stap ook kunnen organiseren, waar nodig met een ander.
7. Laat pas los als er zekerheid bestaat dat een ander het van je heeft overgenomen vanaf het punt waar je zelf bent gestopt.

Belemmeringen in het zetten van de stappen en hoe pak je ze aan?

Bij het bespreken van de casuïstiek stellen we vast dat achteraf regelmatig blijkt dat momenten om samen te werken en/of af te stemmen niet zijn benut. Daarvoor vinden we de volgende redenen, te zien als aandachtspunten waarop de partners uit onderwijs en politie/ justitie elkaar scherp moeten houden:

- onjuiste interpretatie van de privacy wetgeving. Er kan vaak meer dan gedacht.
- Gebrekkige regievoering, plichtsverzaking (niet doen wat je hoort te doen) en uitvluchten, zoals: ik bel straks wel, ik heb het nu te druk; dit is nog geen zinvol signaal; ik kan het zelf wel afhandelen; die ander weet vast niet meer dan ik, etc.
- Angst voor consequenties: ‘Wat zal er gebeuren als ik een andere partij bel? Straks word ik zelf bedreigd’. Angst kan ook betrekking hebben op imagoschade: ‘Hoeveel aangemeldingen zal het onze school kosten, wanneer dit incident naar buiten komt?’ Angst heeft vaak ook betrekking op de relatie met de ouders: ‘Als ik er wat van zeg, halen die ouders hun kind van school en dat is nog erger voor mijn leerling’.
- de weg niet kennen: wie moet ik dan bellen binnen die enorme mbo-instelling?
- de ZSM methode¹³ (afkorting van: Zo Selectief, Snel, Simpel, Slim, Samen mogelijk) is met groot succes in Nederland geïntroduceerd. Maar binnen onze context stuiten we op een nadeel van deze supersnelle methode. Zoals: een agent die een jongere op het bureau heeft zitten, heeft nu nog maar zes uur om informatie te verzamelen en alles te regelen. Zal hij dan nog de tijd nemen om met de school te overleggen? En is dat wel mogelijk (buiten schooltijd; schoolvakanties)? Het gaat dan om de groep jongeren die NIET bij de Raad voor de Kinderbescherming komt (de Raad verzamelt immers standaard informatie van school). De drempel om ‘de bal breed te leggen’ en verbinding te zoeken, is dankzij ZSM serieus verhoogd. Alleen al omdat deze agent waarschijnlijk nog meer jongeren in de wachtkamer heeft zitten, die hij eveneens ‘ZSM’ dient af te handelen.

Hoe zijn deze belemmeringen aan te pakken?

Het is al eerder gezegd: privacy belemmeringen beginnen met een convenant onder de samenwerking politie – onderwijs, waarin afspraken worden gemaakt over wijze van samenwerken in informatie uitwisselen.

Een agent kan contact opnemen met school a) in het kader van zijn opsporingsbevoegdheid en een politie onderzoek en b) om informatie op te vragen die functioneel is. Door gerichte vragen te stellen, zonder de privacy te schenden, kan duidelijk worden dat meer actie nodig is, bijvoorbeeld dringend contact met ouders opnemen. Het gaat hierbij om **doelbinding**. Zie ook p. 17: populair gesteld houdt dit in dat iemand (persoon of organisatie) slechts dan, en alleen dan, informatie mag vragen, opslaan, gebruiken, delen wanneer dat een (geautoriseerd) heel specifiek en eigenlijk doel dient. Dus: interpreteer doelbinding ook als *functioneel* informatie opvragen. De politie kan navraag doen, zonder precies te zeggen waar een leerling van is verdacht, welke aangiftes er liggen/ de precieze context.

¹³ In de ZSM methode is het streven veel voorkomende criminaliteit, als het maar enigszins kan, ‘direct’ af te doen: dat wil zeggen binnen zes uur, respectievelijk binnen drie dagen na de aanhouding – en daartoe de beoordeling van de zaak, de strafoplegging en de tenuitvoerlegging van de straf zoveel mogelijk in elkaar te schuiven. De afdoening binnen 6 uur houdt verband met de tijd gedurende welke de verdachte op het politiebureau mag worden vastgehouden voor onderzoek.

Bij *gebrekkige regievoering, plichtsverzaking, uitvluchten en angst* gaat het er om dat in een organisatie controle mechanismen zijn ingebouwd. Elkaar collegiaal durven aanspreken is daarbij een eerste voorwaarde. Dit kwam aan de orde in de volgende casus:

Op een basisschool vertelt een leerkracht aan haar duo partner dat ze een jongetje uit de klas heeft horen vertellen dat zijn vader hem thuis met een riem slaat. De partner vraagt of zij de vader daarop heeft aangesproken, maar dat durft deze leerkracht niet. Het jongetje herhaalt zijn verhaal op een andere dag, ditmaal tegen de andere leerkracht. Die spreekt de vader hierop aan op het schoolplein. De vader draait er niet omheen, maar vindt dat de leerkracht er niets mee heeft te maken. Zo is hij zelf ook opgevoed en slaan hoort er bij in de Surinaamse cultuur. Toch komt hierdoor een gesprek met vader op gang.

Het eerste wat nodig is, is een goede aanspreekcultuur. Dat begint bij het management op school dat leraren hierop stuurt. Een goede schooldirecteur laat niet toe dat leraren en ondersteunend personeel 'duiken' in moeilijke situaties, waarin handelen van belang is en spreekt hen hierop aan. Juist de schoolleider moet voorbeeldgedrag vertonen. Maar ook collega's kunnen elkaar aanspreken en elkaars tekorten compenseren.

Ten tweede is duidelijk dat niet iedere professional in staat is zijn uitvluchten als zodanig te herkennen en angsten te overwinnen. Zie bijvoorbeeld de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: hier staat als stap benoemd dat de leraar zijn vermoeden met de ouders bespreekt, maar er zijn medewerkers die dit echt niet kunnen, of die het aanspreken op een dusdanig foute manier aanpakken, dat een oplossing nog verder buiten bereik komt te liggen. Het is dus noodzakelijk dat mensen zichzelf goed kennen en weten waarin zij tekort schieten. Zij kunnen dan met management en collega's bespreken hoe dit tekort is te compenseren, bijvoorbeeld door samen met een ander een moeilijk gesprek aan gaan. Professionals kunnen niet alles, maar iemand is wel aan te spreken op het feit dat hij niets onderneemt om zijn tekort te compenseren.

Verder is in veel casuïstiek de jeugdhulpmedewerker de spil, die feitelijk zowel onderwijs als politie/justitie zou moeten verbinden. Ook in deze driehoek zijn de informatiestromen vaak onnodig beperkt, wat ernstige consequenties kan hebben. Elkaar op professionaliteit durven aanspreken, is ook tussen deze partners essentieel.

De terugkerende vraag is steeds: 'wie legt wanneer het balletje breed?' (of het nou politie, jeugdhulp of de school is) Wie gaat verbinding zoeken in de keten? Soms kan de leerplichtambtenaar een oplossing bieden en voor een doorbraak zorgen, bijvoorbeeld wanneer een kind vaak te laat komt of veel verzuimt.

Relatief simpel te verhelpen is de belemmering waarin onderwijs, politie en justitie medewerkers *de weg niet kennen*. Samenwerken begint met een actuele adreslijst met contactgegevens van alle relevante betrokkenen. Benoem vaste contactpersonen, zeker op grote scholengemeenschappen en mbo-instellingen, die makkelijk zijn te vinden voor politie en justitie.

De vastgestelde belemmering die het hanteren van de ZSM-methode kan opleveren, zal nader onderzocht moeten worden. Wanneer blijkt dat deze aanpak inderdaad het contact tussen politie en school belemmert, of tot averechtste resultaten leidt voor een jongere, zijn aanpassingen nodig.

3. Goede voorbeelden in de samenwerking

Op meerdere plaatsen in Nederland bestaan voorbeelden van goede samenwerking tussen Politie/justitie en het onderwijs. In het KPN zijn enkele voorbeelden besproken. Ter illustratie beschrijven we drie voorbeelden. Deze zijn niet te zien als ideaaltypische voorbeelden, maar als voorbeelden die ieder een waarde in zichzelf hebben, die hopelijk inspireert.

3.1 De schoolcontactpersoon in Den Bosch

In de regio Den Bosch werkt de politie sinds 2006 met schooladoptie: dit houdt in dat alle scholen in het VO, speciaal onderwijs en mbo een politie contactpersoon hebben, te zien als de counterpart van de veiligheidscoördinator op de scholen. De schoolcontactpersoon is een soort ‘verbindingsofficier’ tussen alle partijen. Vanuit privacyoverwegingen vereenvoudigt het werken met vaste contactpersonen het bespreken van vermoedens en voorvallen met elkaar. Ook heeft de schoolcontactpersoon veel contact met de ambtenaar openbare orde en veiligheid en werkt zij intensief samen met de jeugdofficier.

Twee keer per jaar komen alle veiligheidscoördinatoren van alle scholen bij elkaar (ongeveer 16 personen). Halt en de GGD zijn hierbij aanwezig. Halt is de oprichter en penvoerder van het project en de GGD speelt eveneens een rol in het aanpakken van problemen. Andere aanwezigen zijn de contactpersoon van de gemeente, de leerplichtambtenaar en de politie.

In Den Bosch is een brigadier de schoolcontactpersoon. Momenteel is zij bezig om deze succesvolle benadering ook in het basisonderwijs tot stand te brengen. Dit succes komt voort uit de continuïteit die zij biedt en het grote vertrouwen dat de scholen in haar hebben. Ze heeft een groot netwerk en korte lijnen met alle relevante partners, waaronder het Veiligheidshuis. Ze kent heel veel jongeren. Ze zit in de eenheidswerkgroep school en veiligheid en neemt op afroepbasis deel aan het ZAT. Ze heeft een samenwerkingsverband op gang gebracht tussen onderwijs, gemeente en politie. Dit komt overigens op meer plaatsen in Nederland voor, maar uniek zijn haar bereikbaarheid en toegankelijkheid.

In **bijlage 5** is de samenwerkingsovereenkomst ‘School & Veiligheid ’s-Hertogenbosch’ opgenomen. Hierin is per partij beschreven welke rol deze heeft. Betrokken partijen zijn de gemeente ’s-Hertogenbosch, de scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs in ’s-Hertogenbosch, de politie Regio Brabant-Noord, district Meierij, Halt en de GGD Hart voor Brabant. Met deze overeenkomst maakt de gemeente werk van haar verantwoordelijkheid. Verder is het een mooi voorbeeld van de wenselijk geachte integrale benadering. De samenwerking tussen school en veiligheid bestaat inmiddels ongeveer acht jaar, al heeft ze nog steeds een projectstatus. Wel krijgt het project alle ruimte om zich nog steeds verder te ontwikkelen en te vestigen, daarin verschilt het van veel projecten, waar doorgaans korte termijn denken centraal staat en bezuinigingen een project al snel de das om kunnen doen. Het project is handig ingericht wat betreft geld en uren. Voor iedereen is duidelijk dat geld een goede oplossing zoals deze niet in de weg mag staan.

De rollen van de schoolagent:

- een repressieve aanpak als het om strafrechtelijke zaken gaat
- preventief signaleren, adviseren en verwijzen
- standaard kerntaken van het politiejeugdwerk

Een schoolcontactpersoon krijgt te maken met een grote diversiteit aan ongewenst gedrag en criminele activiteiten op school: agressie, diefstal, intimidatie, bedreiging, geweld (vernieling), maar ook problemen als gevolg van social media, seksuele handelingen op school en signalen van radicalisering.

In de afhandeling is altijd sprake van maatwerk boven protocollen: weeg gezamenlijk af of een pedagogische reactie zal volstaan, dan wel dat meer nodig is. In Den Bosch heeft de schoolcontactpersoon een mandaat, zodat zij zelf een afweging kan maken: kies ik een pedagogische oplossing, of ga ik vervolgen? En ze heeft de vaardigheden om die afweging goed te maken, gecombineerd met de goodwill bij anderen.

Dit blijkt wanneer we enkele casussen nalopen. Bijvoorbeeld de casus, waarin bij een examenstunt leerlingen de school roze hebben geverfd.

De schade bedroeg 15.000 euro. Het was uiteraard duidelijk welke leerlingen dit hebben gedaan. De school heeft aangifte gedaan van vernieling. De zaak is niet naar justitie doorgezet als vernieling, wel heeft Justitie bepaalde voorwaarden gesteld (seponeren met voorwaarden).

Er is op school een bijeenkomst georganiseerd voor alle ouders en de leerlingen, waarbij ook de brigadier aanwezig was. Zij hebben gezamenlijk bepaald welke straf hier passend is. De leerlingen hebben gezamenlijk de school schoongemaakt en samen met de ouders de schade betaald. In dit geval is een pedagogische oplossing gekozen: 'een examenstunt is leuk, maar dit gaat te ver'.

Zonder de schoolcontactpersoon zou deze aangifte een andere route zijn gegaan: deze komt bij de afdeling intake van de politie en dan start de reguliere route via de recherche en de afdeling 'veel voorkomende criminaliteit'. Nu is de brigadier degene die het politiedeel coördineert en dat maakt dat een hele andere uitkomst mogelijk wordt. Anders hadden de 35 betrokkenen op het politiebureau moeten komen en zouden daar allen zijn verhoord.. Opnieuw blijkt: maatwerk gaat boven protocol.

3.2 De 'centraal coördinator sociale veiligheid en integriteit' op ROC Mondriaan

De functie 'centraal coördinator sociale veiligheid en integriteit' is binnen Mondriaan gecreëerd rond 2004. Voor de coördinator en de politie Haaglanden was al snel duidelijk dat samenwerking veel zou opleveren en dat leidde tot het eerste convenant en samenwerkingsverband (2006). Er is een verbinding gelegd met de politiebureaus in de wijken waar een campus van Mondriaan is gevestigd. De afspraak is gemaakt dat de wijkagent iedere twee weken de school bezoekt. Aanvankelijk stuitte dit op weerstand bij enkele directies van scholen, maar deze is inmiddels verdwenen.

In de aanpak van de centraal coördinator staat samenwerking binnen en buiten de school, goed signaleren en het registreren en afhandelen van meldingen centraal. Dagelijks komen er gemiddeld zo'n 20 - 25 meldingen binnen van zeer uiteenlopende aard, vermoedelijk ongeveer een kwart van de feitelijke incidenten. Dat wil overigens niet zeggen dat er met de niet gemelde incidenten niets gebeurt: die kunnen op een andere manier zijn afgehandeld.

Het is niet zo dat de centraal coördinator sociale veiligheid en integriteit alle meldingen zelf op gaat lossen: zij zorgt voor de verbinding naar anderen en ziet toe op de afhandeling. Hiervoor heeft men

inmiddels een digitaal systeem ontwikkeld. Er is begonnen met de meldingen van incidenten in de openbare ruimtes. Docenten kunnen dit ook zelf bijhouden.

Daarnaast komen incidenten voor, waar de beveiliging de centraal coördinator standaard bijhaalt, bijvoorbeeld wanneer op een opleiding wordt gevochten. Daarna voert zij gesprekken met betrokkenen (inclusief de Studie Loopbaan Coach), ze maakt een verslag van het incident en informeert de directie en de mentor per mail. Daarna volgt de centraal coördinator het hele proces op de voet, om er zeker van te zijn dat er van bovenaf wordt ingegrepen. Waar nodig zal zij zelf opschalen: 'iedere baas heeft een baas'. Van belang zijn dus aanspreken en terugkoppelen.

Wat betreft het aantal meldingen zijn bereidheid en 'awareness' van belang: zie je wat er gebeurt? En wil je dat vervolgens melden? Daarnaast is 'willen weten' vereist: alleen opleidingen met een open cultuur, die openstaan voor de gedachte dat het goed is om te weten wat er niet goed gaat, omdat ze daarvan kunnen leren, zijn bereid te melden. Er zijn opleidingen die weinig incidenten melden, waarbij het lijkt dat zij incidenten liever 'onder de pet houden'. Dat vraagt tijd en aandacht en betekent voor de centraal coördinator dat zij steeds weer contact opneemt over de vraag wat er speelt.

De bereidheid tot melden wil de centraal coördinator vergroten door het effect en de afhandeling van de melding aan de leerling te laten merken, maar ook aan de docent: 'dit is de melding en dit hebben we er mee gedaan'. Iets initiëren is goed, maar het gaat er om het ook goed af te maken en om mensen aan te spreken op wat zij zelf kunnen doen. Bijvoorbeeld: docenten melden dat er in een bepaalde klas wordt gepest. De coördinator maakt dan duidelijk dat zij dit niet zelf aanpakt en op gaat lossen, maar dat zij samen met de docent, en liefst ook met de leerling, bespreekt wat zij hier zelf aan kunnen doen.

Bij meldingen gaat het er om binnen teams vast te stellen wat er speelt, wat er is gezien, en mensen daarbij op hun eigen verantwoordelijkheid te wijzen.

Verdere aandachtspunten: waarnemingen niet bagatelliseren (zeker bij pesten) en altijd maatwerk bieden. Onderken het belang van sociale controle en toezicht: in de kleedkamer, in de fietsenstalling, etc.

Het voorbeeld van de centraal coördinator op Mondriaan maakt duidelijk:

- dat iemand een coördinerende functie moet hebben, waarin hij overzicht heeft over de hele school.
- dat taken ook in formatie belegd moeten zijn en verbonden met één persoon die bekend is bij alle relevante personen.
- dat iemand een aantal verantwoordelijkheden heeft en een mandaat moet hebben en in staat moet zijn om mensen aan te spreken en de vrijheid krijgt om in te grijpen waar dat nodig is.
- Kortom: zet op sleutelposities de juiste mensen neer en geef ze bevoegdheden.
- dat er een convenant onder moet liggen.
- dat het belangrijk is om deze werkwijze op alle scholen te faciliteren, om te voorkomen dat het van het toeval afhangt of een krachtige persoon deze positie uit zichzelf opzoekt of niet. Alles is mensenwerk, maar het zou heel positief zijn, wanneer die factor iets beperkt zou kunnen worden.

Wat kan beter?

- De bereidheid incidenten te melden is niet op alle opleidingen op hetzelfde peil. Dit kan hier en daar beter.
- Snel doorpakken in contacten met politie en justitie. Het blijft lastig dat in bepaalde moeilijke situaties wet- en regelgeving belemmerend kan werken, maar ook dat mensen er niet zijn, of parttime werken. Dat maakt dat ook wanneer het er écht op aan komt, de cirkel van het veiligheidshuis zich toch niet altijd sluit. Het gaat dan om ad hoc situaties, waarin op DAT moment gehandeld moet worden.
- Bij bijvoorbeeld het thema radicalisering blijkt dat veel mensen en instanties zich daarmee bezighouden, maar dit lijkt weinig gecoördineerd te gebeuren. De indruk is dat zich meerdere cirkels rond deze jongeren ontwikkelen, die onvoldoende samenhangen/ samenwerken (politie, onderwijs, gemeente).
- Binnen de school heeft men last van stereotyperingen tussen diverse geledingen (onderwijs, facilitair en zorg). Er is sprake van beeldvorming, die maakt dat men voor zichzelf redenen vindt om niet te hoeven samenwerken met medewerkers uit een andere geleding.

3.3 Reageren op verzuim. Het regionaal bureau Leerplicht Leiden e.o.

Op de meeste plaatsen in Nederland werkt Leerplicht met schoolcontactpersonen. Dat zijn medewerkers van leerplicht die één of meerdere scholen in hun portefeuille hebben en alle meldingen op die school bijhouden. In Utrecht houden zij spreekuur op de scholen en praten op de schoollocatie met leerlingen, beginnend met leerlingen die een aantal keren te laat komen. Dergelijke gesprekken zijn eventueel ook met ouders erbij te volgen. De schoolcontactpersonen nemen ook deel aan het multidisciplinaire ondersteuningsteam (ZAT/MDO) en zijn dus goed bekend met de situatie van een aantal leerlingen.

De werkwijze dat schoolcontactpersonen op de scholen komen, is nog niet overal in Nederland gangbaar.

In Noord-Kennemerland werken verzuimcoördinatoren op de scholen, betaald uit Plusgeld. In Leiden is een regionaal bureau Leerplicht (RBL) gehuisvest. Dit regionaal bureau verzorgt de leerplicht voor 12 gemeenten. Het Veiligheidshuis zit in de gemeente Leiden, dit is nog niet regionaal georganiseerd. Iedere gemeente heeft wel een eigen signaleringsoverleg. Hier worden jongeren besproken die overlast veroorzaken en/of in contact zijn gekomen met justitie vanwege lichte vergrijpen. De leerplichtambtenaar is in dit overleg gewoonlijk de linking pin tussen onderwijs en gemeenten en andere partijen. Ook is de leerplichtambtenaar de linking pin naar het veiligheidshuis. Aanvankelijk was de Leerplichtambtenaar standaard aanwezig bij besprekingen in het veiligheidshuis, maar dat is gestopt toen bleek dat veel jongeren die in dat overleg worden besproken, zich op school 'voorbeeldig' gedragen. Dat maakt de rol van leerplicht beperkt. Wel kan het veiligheidshuis de LPA altijd om informatie verzoeken. Die vraagt de informatie op bij de scholen (zoals: schoolresultaten, mate van verzuim).

4. Aanbevelingen voor effectieve samenwerking

Op basis van de discussies in het kennispraktijknetwerk is een aantal 'do's en dont's' in de samenwerking geïdentificeerd. Oftewel: welke aanbevelingen zijn te geven voor effectieve verbindingen onderwijs en politie/ justitie ?

Voorwaarden op orde: bestuur, beleid en uitvoering verbonden

Samenhang in de ondersteunings- en hulpstructuur voor jeugd en gezinnen, in scholen en gemeenten en een verbinding met de justitiële keten draagt bij aan de aanpak van risicojeugd, jeugdcriminaliteit en jeugdgroepen. Om op de werkvloer goed samen te werken, moet eerst een gedeeld belang vastgesteld worden. Daarna kan worden gestuurd op ruimte voor de professional en op resultaat.

- Dit vraagt binnen de gemeenten om samenwerking tussen leden van het college van B&W op het terrein van jeugd, sociale zaken, veiligheid en onderwijs binnen de financiële kaders. Zij dienen bij alle organisaties en instellingen binnen de eigen gemeente te sturen op verbinding van de verschillende domeinen, zodat kan worden voorkomen dat organisaties langs elkaar heen werken. Afspraken maken over afstemming en verbinding zijn ook op regionaal niveau van belang, zeker wanneer zich enkele uitgaansgemeenten in de regio bevinden. Ook kan het bijvoorbeeld van belang zijn dat de wethouder onderwijs een gesprek voert met de directeurs van de scholen binnen zijn gemeente over het signaleren van en over hoe om te gaan met zorgmeldingen.
- Dit vraagt van het onderwijs het nemen van de eigen verantwoordelijkheid bij preventie en signalering en leren van casuïstiek en analyse van incidentenregistratie.
- Dit vraagt bij politie en in de justitiële sector afstemming en samenwerking met de partner onderwijs, liefst door het werken met vaste contactpersonen.

De aanpak in Den Bosch maakt duidelijk dat het benoemen van een schoolcontactpersoon een positief effect heeft: op preventie en samenwerking, maar ook op een stijging in het aantal opgeloste zaken en op het voorkomen van onterechte aangiftes.

Stuur op professionaliteit en naleving van gemaakte afspraken

Beleg verantwoordelijkheden, zorg voor periodieke en systematische evaluatie en afstemming met het professionele netwerk. Voorkom dat aangifte of meldingen niet plaatsvinden vanwege vooroordelen over partners of angsten: 'we kunnen wel aangifte doen, maar daar gebeurt toch niets mee', of: 'als we nu aangifte doen, staat dadelijk de pers in de hal'. Maar uit de bespreking van de casuïstiek blijkt dat daarnaast geen verantwoording nemen, de menselijke maat niet zien, zich uitend in uitvluchten en plichtsverzuim een rol spelen. Het management kan door sturing, het bevorderen en voorleven van een aanspreekcultuur en het compenseren van tekorten van medewerkers bijdragen aan betere naleving van gemaakte afspraken. Bijvoorbeeld: in het onderwijs volgt men soms een redenering, waarin ongelijksoortige problemen zijn gestapeld. Het gevolg hiervan is dat een klein incident soms de doorslag kan geven om te besluiten tot ingrijpende maatregelen. Het leidt tot problemen met ouders en jongeren als een laatste (klein) incident als reden aangehaald wordt voor het nemen van een verregerende beslissing (schorsing, verwijdering, verwijzing).

Vervolgens moet er formatie zijn om mensen in beweging te kunnen brengen. Denk aan de inzet van Halt, scholen, leerplicht, een commitment vanuit de politie en de veiligheidsdriehoek, etc. Besef dat inzet aan de voorkant loont en zet daar langdurig op in. Veel projecten, ook die succes hebben, lopen stuk op wisselingen in beleidsprioriteiten, discontinuïteit in aanstellingen en medewerkers die niet worden vervangen. Nieuwe samenwerkingsvormen, zoals de samenwerking onderwijs en politie/justitie bouwen heel langzaam vertrouwen op, maar verliezen dit snel, wanneer de juiste condities ontbreken.

Borgen van afspraken is meer dan deze goed op papier zetten. Afspraken moeten te verinnerlijken zijn en dat lukt alleen wanneer ze als relevant en concreet worden ervaren. Ze voorzien in een behoefte. Die kwaliteit dient dan ook een aandachtspunt te zijn bij het maken van afspraken, evenals aandacht voor ieders sterke kanten. Weet wie je waarop aan kunt spreken en waarop je terug kunt vallen.

Protocollen en privacywetgeving zijn na te leven, maar een middel mag niet tot doel worden. Daarom is het van belang vanuit het management tot maatregelen te komen die de ongewenste bijeffecten aanpakken. Onder de juiste condities is informatie wel degelijk uit te wisselen en een protocol naleven is alleen onvoldoende. Altijd is een eigen professionele inschatting van de situatie noodzakelijk.

Voorkom de ‘risico-regelreflex’

In de huidige tijdgeest is sprake van een sterke neiging om ieder risico uit te willen sluiten, door na een incident steeds weer nieuwe regels in te voeren. Maar het invoeren van steeds meer regels maakt de wereld niet veiliger. Het maakt de wereld wel steeds een beetje ingewikkelder en biedt steeds minder ruimte om oplossingen op maat te organiseren.

De gezamenlijke Inspecties stellen bovendien vast dat in situaties waar het mis is gegaan er vaak wel goede regels zijn, maar dat deze niet zijn gevolgd. Het is daarom van belang de bestaande regels regelmatig te herijken en levend te houden. Voorkom dat verouderde, niet werkende regels blijven bestaan en dat wordt vergeten nieuwe, adequate regels te maken en in te voeren. Hanteer de afspraken die ertoe doen en accepteer dat niet alles is te voorkomen, uit te sluiten of te regelen.

Analyseer de omgeving

De gemeente kan een omgevingsanalyse aanleveren. Deze maakt duidelijk wat de bevolkingskenmerken van een wijk of dorp zijn. Wie wonen hier? Zijn hier problemen te verwachten? In welke zin? Waar zal criminaliteit ontstaan? Door op voorhand dergelijke informatie beschikbaar te hebben, ook op school, en deze te combineren met de gegevens van de leerlingen en ervaringsgegevens van de school, zal men scherper kunnen signaleren. Het wordt bijna voorspelbaar welke kinderen een risico lopen in de problemen te raken. De school hoeft niet te wachten tot er een probleem is en de kans dat kinderen over het hoofd worden gezien, neemt af. Bepaal liefst met elkaar waar men op moet letten: een analyse van de populatie in een bepaald woongebied maakt redelijk trefzeker signaleren mogelijk. En deze verheldert welke expertise je nodig hebt om te signaleren. Waar nodig, kan de gemeente in een convenant vastleggen dat partijen samen dergelijke informatie verwerken.

Van onderwijsmedewerkers wordt vaak verwacht dat zij kinderen met risicofactoren goed in de gaten hebben, maar hun corebusiness is onderwijs. Wanneer zij over een omgevingsanalyse beschikken, wordt het voor hen makkelijker om gericht te kijken en te analyseren. Het maakt ook preventie mogelijk: je kunt bv. in een wijk afspraken maken tussen winkeliers en scholen. Wanneer de gemeente haar rol op deze manier oppakt, wordt de verantwoordelijkheid verbreed, zodat de school er niet alleen voor staat. De gemeente is immers verantwoordelijk voor het veiligheidsbeleid in de wijk.

Bij de omgevingsanalyse is het inmiddels tamelijk gebruikelijk dat de gemeente overlast gevende groepen in beeld brengt. Maar is ook duidelijk welke jongeren men niet in beeld heeft en die men wel in beeld zou moeten hebben? Neemt een gemeente regelmatig het initiatief om dit helder te krijgen? Welke bronnen gebruikt zij hierbij en welke blinde vlekken treden daarbij op? Bespreekt zij deze informatie met het onderwijs? Soms lijkt een voorval op een school heel klein, maar pas wanneer de signalen en voorvallen die bekend zijn bij andere partijen allemaal bij elkaar zijn gelegd, ontstaat het complete beeld.

Zorg voor een goede werkrelatie met ouders

Voorkom een situatie waarin ouders zonder voorafgaand contact direct met slecht nieuws geconfronteerd moeten worden. Een goede werkrelatie begint met een positieve houding en een open gespreksklimaat, waarin ook aandacht is voor positieve kanten van de jongere, tevens leerling/deelnemer. In de praktijk blijkt dit een krachtige manier te zijn om samen met ouders op één lijn te komen. De ouders zijn een belangrijke partner, in het onderwijs, maar ook voor de politie. Bij de inschrijving van hun kind op een school moet met de ouders zijn besproken dat signalen die wijzen op zorgelijk gedrag direct met hen zullen worden doorgenomen. Bijvoorbeeld bij verzuim: de school zal daarover zo snel mogelijk contact opnemen met de ouders. Ouders zijn de eerst verantwoordelijken en moeten daarom weten wat hun kind doet en wat zij kunnen bijdragen aan het verbeteren van een moeilijke situatie. Dat houdt in dat gesprekken over de ouderlijke verantwoordelijkheid en toezichtplicht altijd van belang zijn. Bij verzuim zijn ouders eveneens aan te spreken.

Stel contact niet uit bij zorgen

Bel liever één keer te veel dan te weinig, zowel met jongeren en ouders als met partners uit het professionele netwerk.

Het is van belang dat leraren zorgelijke signalen met elkaar bespreken en weten waar zij deze kunnen melden. Denk bijvoorbeeld aan de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Daarin dienen zij gesteund en ondersteund te worden door de eigen directie, die onder meer zorgt voor het inrichten van een goede afhandelingsroute, via een MDO.

Ook is het van belang dat de politie zorgen over een kind of jongere deelt met de school. Dat kan zonder de privacy te schenden. Signalen bundelen maakt een krachtiger optreden mogelijk.

Zorg binnen de school voor een helder uitgewerkte ondersteuningsstructuur en een concreet veiligheidsbeleid. Beide zijn verbonden met sleutelspelers in het gemeentelijk domein

Zorg voor samenhang tussen de ondersteuningsstructuur en het verzuim-, veiligheids- en ondersteuningsbeleid. Investeer in mentoren/coaches, en vooral in de kwaliteit van de veiligheidscoördinator, die in de samenwerking met politie/ justitie een sleutelpositie inneemt. Monitor de ervaren veiligheid op school en zorg dat de relevante personen binnen de school weten met welke sleutelpersonen zij contact op moeten nemen bij veiligheidsvragen en regel dat beide partners elkaar kennen, liefst persoonlijk. Door als een team op te trekken, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, maar met een gedeeld, gezamenlijk belang, leren beide kolommen dat zij van elkaar op aan kunnen en wat te doen.

Politie en justitiële partners zorgen ervoor dat zij weten op welke school een jongere staat ingeschreven. Zij denken er tijdig aan de contactpersoon van de school telefonisch te informeren, dan wel informatie op te vragen.

Signalen en zorgen in brede zin over onwenselijk of delinquent gedrag delen beide met elkaar, binnen de mogelijkheden van de privacywet. Het werken met vaste contactpersonen vergemakkelijkt dit: binnen een convenant kunnen zij samen afspraken maken over aard, vorm en omvang van de informatie uitwisseling.

Scholen zijn verplicht een schoolveiligheidsplan op te stellen. Daarnaast werken steeds meer scholen met diverse protocollen, zoals een anti-pestprotocol. Waar aan de orde, hebben scholen (met name mbo-scholen) gewerkt aan meer zichtbare veiligheid, onder meer door het plaatsen van poortjes bij de ingang en het plaatsen van camera's. Cameratoezicht is toegestaan als de school een zogeheten gerechtvaardigd belang heeft en het cameratoezicht hierbij noodzakelijk is¹⁴. Zichtbare veiligheidsmaatregelen kunnen als onbedoeld effect ook een gevoel van onveiligheid opleveren ('er hangen hier overal camera's!'). Dergelijke maatregelen helpen dan ook alleen, als ze genomen worden binnen het kader van een veel bredere pedagogische en communicatieve aanpak. Het behoort tot het takenpakket van de wijkagent om goed samen te werken met de scholen in de wijk.

Zorg voor een goed mediabeleid

Incidenten zijn niet altijd te voorkomen, wel is de manier waarop wordt gereageerd te regisseren. Wees voorbereid op de rol van de pers in incidenten en zorg ervoor dat politie, onderwijs en gemeente de berichtgeving afstemmen, zodat gede-escaleerd kan worden.

¹⁴ Een gerechtvaardigd belang van de school kan 'beveiliging van eigendommen' zijn. Ook de bescherming van leerlingen, leerkrachten en bezoekers kan een belang zijn dat cameratoezicht rechtvaardigt. Cameratoezicht is alleen toegestaan als de school deze doelen niet op een andere manier kan bereiken en het moet onderdeel zijn van een totaalpakket van maatregelen. Voordat de school begint met cameratoezicht, moet eerst een privacy toets plaatsvinden. Dat betekent onder meer dat de school de belangen van de leerlingen, leerkrachten en bezoekers afweegt tegen het eigen belang. Ook moet de school de plannen vooraf met de medezeggenschapsraad bespreken. De school moet er voor zorgen dat de leerlingen, leerkrachten en bezoekers weten dat er een camera hangt, bijvoorbeeld door borden op te hangen

Ken je samenwerkingspartners, wees proactief en verschuil je niet achter protocollen.

Veel partners in de verbinding onderwijs en veiligheid zijn onvoldoende bekend met elkaars verantwoordelijkheden en mandaat. Inzicht hierin is voorwaardelijk voor een effectieve samenwerking (bijlage 1: beschrijving van kerntaken per partner). Effectief samenwerken in het belang van het kind lukt niet wanneer medewerkers zich beperken tot het uitvoeren van protocollen: 'Ik heb het goed gedaan, want ik heb het protocol helemaal gevolgd'. Ondanks een nageleefd protocol kan een jongere nog steeds in een onwenselijke situatie zitten en een reëel risico lopen af te glijden. Effectief samenwerken lukt wel, wanneer mensen elkaar kennen, liefst bij naam en van gezicht, weten hoe ze elkaar snel kunnen bereiken en bij welke kwesties (situaties) dit zonder meer relevant is. Het gaat om een gedeeld eigenaarschap, waarin ieder de eigen verantwoordelijkheid oppakt.

Het is niet eenduidig vast te leggen wie op welk moment met wie contact moet opnemen en waarover. Een werkend advies uit de praktijk is om vooral vanuit medemenselijkheid en gezond verstand te handelen en daarin moed te tonen. Waar nodig zijn bestaande wegen, protocollen en instrumenten te benutten: eigenlijk is alles er al. Bedenk alternatieven als een gekozen weg niet begaanbaar blijkt. Wees proactief: achteraf weet iedereen 'wat het beste zou zijn geweest'. Dat moment is te voorkomen door tevoren al na te denken over de beste oplossing en vervolgens contact op te nemen met de personen en instellingen die daaraan kunnen bijdragen. Daarbij kan het om soms hele praktische zaken gaan: geef bijvoorbeeld personeelwisselingen tijdig door, met daarbij de juiste contactgegevens. Veel scholen lopen vast op steeds weer andere functionarissen van de jeugdbescherming op dezelfde casus. Voor een school is tijdig geïnformeerd worden over een wisseling van contactpersoon van groot belang.

Concretiseer samen het beleid in taken en verantwoordelijkheden

In het schema in hoofdstuk 1.2 is bij vijf processtappen aangegeven hoe de taken en verantwoordelijkheden van de diverse partners eruit zien en waar de verbinding ligt. Hier geven we een aantal voorbeelden die verduidelijken waarover onderwijs en politie/ justitie tot gezamenlijke afspraken kunnen komen in de verdeling van taken/ verantwoordelijkheden. Afspraken op deze processtappen moeten overeen komen met hetgeen is vastgelegd in het schoolveiligheidsplan.

a. Preventie

- wijkagenten bezoeken regelmatig de school/ scholen die in hun wijk staat/staan.
- de school heeft een actueel fotoboek met gezichten van scholieren of studenten. In het kader van een onderzoek, krijgt de politie inzage.
- school voert een beleid gericht op verzuimpreventie en heeft een goede relatie met leerplicht en/of RMC. Tijdig signaleren en adequaat bestrijden van verzuim is een belangrijke preventieve actie in het voorkomen van delinquentie.
- de school ontwikkelt een mediabeleid en stemt dit af met de berichtgeving vanuit politie en gemeente, in geval van (heftige) media-aandacht voor bepaalde gebeurtenissen op school.
- het schoolveiligheidsplan voldoet aan wettelijke eisen en is waar nodig afgestemd met politie en gemeente

b. Signaleren en melden

- posities en rollen in het signaleren en melden zijn voor iedereen binnen de school goed beschreven en bekend, zodat ieder weet waar hij signalen en voorvallen kan melden.

Bijvoorbeeld: ‘meldingen van politiecontacten gaan altijd naar de afdelingsleider en vervolgens...’ ...

- direct contact met een wijkagent (schoolagent) is mogelijk omdat men toegang heeft tot deze personen en de actuele telefoonnummers beschikbaar heeft.
 - privacyaspecten domineren niet. Doelbinding maakt het mogelijk gegevens op te vragen en te gebruiken ten dienste van de casus.
 - de leerlingendossiers en het leerlingvolgsysteem zijn goed bijgehouden. De informatie in de dossiers is relevant, op datum, op elk moment overdraagbaar en in te zien voor ouders (zie bijlage3). Daarnaast heeft de school een incidentenregistratie, die deel uitmaakt van de beleidscyclus in het veiligheidsbeleid. Incidentenregistratie is weliswaar niet verplicht, maar wel een belangrijk instrument om te leren en beleid bij te stellen.
- c. Risicotaxatie
- het jeugd- of wijkteam participeert op afroep in het MDO (ZAT) van het VO of mbo.
 - risico's objectiveren door check te doen (zie lijstje in dit document).
 - fase bepalen door check te doen (idem)
- d. Interventie
- school reageert snel en adequaat bij verzuim en meldt verzuim tijdig bij DUO, indien nodig.
- e. Coördinatie/ volgen.
- politie (wijkagent) is op afroep aanwezig in een vorm van multidisciplinair overleg, verbonden met de school (MDO/ ZAT, etc.). Dit zelfde geldt voor medewerkers van de jeugdreclassering.
 - bij het opstellen van de agenda overweegt het veiligheidshuis de noodzaak van de aanwezigheid van de leerplichtambtenaar per casus.

Waakzaamheid

Waakzaamheid gaat vooraf aan goed signaleren. Het houdt in dat zowel school als politie alert zijn wat betreft het waarnemen van ongewenst gedrag. Om die reden kan een strak georganiseerde surveillance op een school van belang zijn, maar het gaat om meer. Waakzaamheid veronderstelt ook een alerte houding en een bereidheid tot handelen waar nodig. Dat geldt voor alle betrokkenen in de school en in de wijk: mentor, conciërge, schoolloopbaanbegeleider, wijkagent, etc. Berichten over een zich deviant ontwikkelende vriendengroep moeten serieus genomen worden. Bij verslapping spreekt men elkaar hierop aan.

Verken de optie Herstelrecht of Peer mediation in te zetten.

Herstelrecht is een vertaling van een eeuwenoude aanpak naar een pedagogisch model in onze tijd, waarin een criminele handeling als een sociaal conflict wordt geherdefinieerd. Het conflict gaat zowel dader, slachtoffer als ook de samenleving aan (in dit geval leerlingen, klas en schoolgemeenschap). Het gaat om het herstel van schade, leed en sociale onrust die door wangedrag, of een criminele handeling zijn ontstaan. Scholen die zijn getraind in het werken vanuit Herstelrecht zoeken naast de juridische benadering van goed of fout, naar verbinding en naar dialoog. Dat kan bijvoorbeeld ook via peer mediation, waarin leeftijdsgenoten zijn getraind om binnen de school te bemiddelen bij conflicten tussen leerlingen. Zie verder **bijlage 6**.

Bijlage 1. Kerntaken partners in onderwijs-veiligheid

Discussies in het kennispraktijknetwerk leidden vaak tot de vraag ‘maar mag ik dat wel?’ of: ‘mag de ander dat wel?’. Een oplossingsrichting, die beide kolommen (onderwijs, politie en justitie) nader tot elkaar brengt, vergt dat systemen op elkaar worden aangesloten en dat de inhoud wordt afgestemd. Zo is te voorkomen dat kansen om tijdig in te grijpen worden gemist. Om dat voor elkaar te krijgen, is het van belang te weten wat die ander kan en mag: waartoe is deze bevoegd? Dat beschrijven we in deze bijlage.

a. Partners vanuit het onderwijs

Onderwijs bereidt leerlingen voor op deelname aan de samenleving. Naast het verzorgen van onderwijs en voldoen aan vervanging en uitbreiding op de arbeidsmarkt, hebben scholen ook een pedagogische taak in het bijbrengen van normen en waarden en het stimuleren van gezond en veilig gedrag. Wat betreft (beginnende) criminaliteit liggen de belangrijkste taken van scholen op het gebied van preventie en signalering. Vervolgens moeten scholen die signalen kunnen bespreken / delen met de leerling zelf, met ouders en met partners in het veiligheidscircuit. Ten slotte heeft de school een taak in het volgen van de ontwikkeling van de leerling na interventies met betrekking tot crimineel gedrag. Een soms onderschat voordeel van onderwijs is dat het een ‘dagelijks normaliserende’ werking kan hebben.

Speciaal onderwijs.

Ook na de start van passend onderwijs blijven aparte scholen voor speciaal onderwijs bestaan. In dit onderwijs is plaats voor ongeveer 70.000 leerlingen met uiteenlopende beperkingen, aandoeningen, stoornissen en combinaties daarvan.

Praktijkonderwijs

Praktijkonderwijs is een vorm van regulier voortgezet onderwijs voor ongeveer 27.000 leerlingen met gewoonlijk een licht verstandelijke beperking. De leerlingen zijn 12 –18 jaar, hebben een leerachterstand en een IQ tussen 55 en 80. Het onderwijs in de ongeveer 180 scholen is gericht op toeleiding naar de arbeidsmarkt en sluit af met een getuigschrift praktijkonderwijs. De meeste leerlingen gaan werken of naar het MBO. Een klein deel stroomt uit naar een uitkering of dagbesteding.

Vanaf 1 januari 2016 zullen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs zelf de toewijzing naar het PrO regelen, voorlopig op basis van de momenteel geldende landelijke criteria.

Scholen of voorzieningen voor nieuwkomers

Het onderwijs aan nieuwkomers is een vorm van regulier onderwijs, bedoeld voor onderwijs aan kinderen van asielzoekers en de eerste opvang van onder- of neveninstromers. Deze laatste groep leerlingen beheerst het Nederlands niet of onvoldoende om aan regulier onderwijs (primair of voortgezet) deel te kunnen nemen.

Onderwijs in geslotenheid

Jongeren kunnen om meerdere redenen onderwijs volgen in geslotenheid. Het kan zijn dat zij in een Justitiële Jeugdinstelling verblijven, waar zij een straf uitzitten. Het kan ook zijn dat zij een risico vormen voor zichzelf of een ander. In dat geval zijn zij door de kinderrechter gesloten geplaatst in het kader van Jeugdzorgplus. Dit is een vorm van bescherming bedoeld voor jongeren met ernstige (gedrags)problemen (bijvoorbeeld agressieve jongeren, of meisjes die problemen hebben met loverboys). Het is in het belang van de jongeren zelf, dat zij een behandeling krijgen in geslotenheid en Jeugdzorgplus is dan ook nooit bedoeld als straf.

MBO

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) leidt deelnemers op voor een beroep. Na een mbo-opleiding kunnen de deelnemers gaan werken, dan wel doorstromen naar een vervolgopleiding op een hoger niveau in het mbo of naar het hoger beroepsonderwijs (hbo). Binnen het mbo onderscheiden we regionale opleidingen centra (roc's), agrarische opleidingen centra (aoc's) en vakscholen. De Roc's bieden een breed aanbod in opleidingen voor verschillende beroepssectoren. Aoc's leiden op voor beroepen in de groene sector. Vakscholen verzorgen opleidingen voor een bijzonder beroepenveld, bijvoorbeeld de vakschool voor hout, meubel en interieur. Deelnemers kunnen binnen het mbo onderwijs volgen op vier niveaus, waarbij niveau 4 staat voor een middenkaderopleiding. Binnen de niveaus kiezen de deelnemers voor een beroepsopleidende leerweg (bol) of een beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Bij de bbl werken studenten 3 of 4 dagen per week in een bedrijf. De rest van de week volgen zij lessen op school. Bij de bol brengen studenten meer tijd op school door. Zij brengen wat zij geleerd hebben in de praktijk tijdens stages. De stage vormt 20% tot maximaal 60% van de opleiding. Sinds het schooljaar 2014 – 2015 dient de mbo-opleiding een schriftelijke en gemotiveerde toelichting te geven, indien zij een jongere bij aanmelding besluit af te wijzen. Deze heeft bovendien de mogelijkheid in beroep te gaan.

Entree opleiding

De nieuwe Entree opleiding, gestart per 1 augustus 2014 (voorheen niveau 1) kent een drempelloze instroom. In de wet is vastgelegd dat entreeopleidingen uitsluitend toegankelijk zijn voor deelnemers die niet aan de vooropleidingseisen voor mbo-2, mbo-3 of mbo-4 voldoen en die niet meer tot de doelgroep van het vo behoren, maar nog wel volledig leerplichtig zijn¹⁵. Entreeopleidingen zijn evenmin toegankelijk voor deelnemers met veel problemen die aan de vooropleidingseisen voldoen. Zij kunnen tijdelijk worden opgevangen en begeleid in een plusvoorziening. Voor de overige niveaus geldt wel een instroomrecht, maar een mbo mag dit aanvullen met bepaalde vereisten. Bijvoorbeeld: om toelaatbaar te zijn tot niveau 2 moet je niveau 1 hebben afgerond, dan wel een vmbo-diploma hebben.

Leerplicht en RMC

Toezicht op naleving van de Leerplichtwet vindt in alle gemeenten plaats door de leerplichtambtenaar. Veel gemeenten kiezen hierin voor regionale samenwerking. Alle informatie

¹⁵ NB: volledig leerplichtig: 5 tot 16 jaar. In Nederland zijn kinderen vanaf 5 jaar tot het einde van het schooljaar waarin zij 16 jaar worden op grond van de Leerplichtwet verplicht naar school te gaan. van 16 – 18 geldt de kwalificatieplicht.

per gemeente is te vinden op www.leerplichtwegwijzer.nl De leerplichtambtenaar beschermt het recht op onderwijs voor jongeren van 5 tot 18 jaar. Deze functie is zowel preventief als curatief. Als het recht op onderwijs in het nauw komt kan de leerplichtambtenaar overgaan tot handhaven. De leerplichtambtenaar kan samen met de school en ouders naar een oplossing zoeken, wanneer er problemen zijn met het volgen van onderwijs.

Het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) is er voor leerlingen tussen 16 en 23 jaar, die nog geen startkwalificatie hebben. Een startkwalificatie is een diploma op havo, vwo, of mbo niveau 2. Deze leerlingen kunnen hulp krijgen vanuit het RMC in hun gemeente. Het RMC helpt een voortijdig schoolverlater opnieuw een opleiding te vinden, dan wel een (leer)baan. Waar nodig verwijst de RMC-medewerker door naar jeugdhulp. Meer informatie vindt u op www.ingrado.nl

b. Partners vanuit politie, justitie en jeugdzorg

Politie / wijkagenten

De kerntaken van de politie zijn handhaving (waaronder toezicht) en opsporing. Vertaald naar de jeugd houdt de politie zich primair bezig met de aanpak van jeugdcriminaliteit en van overlast in de openbare ruimte. Daarnaast zijn 'preventie' en 'vroeg signaleren en verwijzen' als onderdelen van de politieke jeugdtaak gedefinieerd. In beide gevallen gaat het om het signaleren van problemen op gebieden waarvoor andere organisaties verantwoordelijk zijn. De politie brengt hetgeen zij signaleert ter kennis van die organisaties, met het doel dat deze in actie komen. De politie speelt géén rol in de verdere behandeling of afhandeling die volgen op de zorgsignalering anders dan vanuit veiligheidsperspectief. De politie maakt dan ook geen deel uit van overlegvormen die de zorg nader definiëren, bespreken of in de vervolgstappen behandelen¹⁶. Wel kan een wijkagent op afroepbasis deel uitmaken van een ZAT of andere multidisciplinaire vorm van overleg, verbonden met de ondersteuningsstructuur in het onderwijs.

Wijkagenten met een school in hun wijk hebben de verantwoordelijkheid om een goed contact op te bouwen met de school. De wijkagent vormt voor een school het eerste aanspreekpunt bij de politie. De school kan met de wijkagent bellen over de veiligheid op en rond de school. In hun schoolveiligheidsplan noteren de scholen de afspraken die zij hierover maken: wanneer wordt de wijkagent ingeschakeld, wanneer/hoe worden kluisjescontrole uitgevoerd, etc. De wijkagent dient in ieder geval ingeschakeld te worden bij criminele activiteiten die op, maar ook rondom de school plaatsvinden. Door het vastleggen van afspraken en het regelmatig onderhouden van contact, wordt het voor een school gemakkelijker om contact te leggen met de politie zodra er wat speelt en visa versa. Elkaar kennen, weten wat van elkaar verwacht kan worden, werkt drempel verlagend. De school kan rechtstreeks of via 0900-8844 contact opnemen met de wijkagent. De wijkagent sluit niet standaard aan bij het Multidisciplinair Overleg (MDO) of het Zorg- en Adviesteam (ZAT). Dit vanuit de behoefte dat de wijkagent met name op straat dient te zijn. Indien nodig of gewenst kan hij bij specifieke gevallen aansluiten.

¹⁶ Visiedocument vroegsignaleren en doorverwijzen (2011)

Het Openbaar Ministerie

Het OM is de enige instantie in Nederland die verdachten voor de strafrechter kan brengen. Het OM zorgt ervoor dat strafbare feiten worden opgespoord en vervolgd. Bij de bestrijding van jeugdcriminaliteit ligt de nadruk op het voorkòmen van een (langdurige) criminele loopbaan. Bij jongeren waar de kans op verdergaande recidive zeer groot is, is het gerechtvaardigd om snel in te grijpen voordat het criminele gedrag zich van incident tot patroon en soms zelfs tot levensstijl ontwikkelt. Om een toegespitste en samenhangende reactie op jeugddelinquentie te bieden, is nu in elk arrondissement een jeugdcaasoverleg ingericht. Daarin zit het OM aan de tafel met de politie en de Raad voor de Kinderbescherming. Omdat er zicht is op de achtergrond van de delinquentie, kan de meest gerede partij maatgericht in actie komen, rekening houdend met eventuele verwaarlozing, gebrek aan behoorlijke opvoeding en schoolverzuim¹⁷.

ZSM (maatregel)

ZSM staat voor het Zo Snel, Slim, Selectief, Simpel, Samen en Samenlevingsgericht Mogelijk afdoen van strafzaken. In de ZSM-werkwijze valt het besluit over het afdoeningstraject zo spoedig mogelijk na aanhouding van de verdachte. Politie, OM en ketenpartners, (reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferhulp Nederland) beoordelen gezamenlijk de zaken die in de regio hebben plaatsgevonden. Zij pakken met ZSM veelvoorkomende misdrijven op daadkrachtige wijze aan.

Ervaringen die in het kennispraktijknetwerk zijn besproken, laten zien dat het snel handelen ook wel eens 'te snel' kan uitpakken, zeker bij casuïstiek, waar afstemming met het onderwijs aan de orde is. Soms ontbreekt de tijd om samen met het onderwijs een situatie zorgvuldig te bekijken.

Een voorbeeld uit de praktijk:

Een VSO-leerling hoorde eigenlijk thuis in de gesloten jeugdzorg, maar het lukte maar niet tot een plaatsing te komen. Na verloop van tijd kwam de leerling in de kerstvakantie op grond van een delict vast te zitten. Op dat moment had een doorbraak bereikt kunnen worden. Echter: binnen de ZSM-aanpak kon men vanwege de vakantie de schoolgang niet toetsen, men wist niet of huisarrest vanuit het schoolperspectief realistisch was en de jongen kwam al snel weer vrij. Een goede kans om deze jongere gesloten te plaatsen was verkeken.

Reclassering

Er zijn in Nederland drie organisaties (3RO) die zich bezig houden met reclasseringsactiviteiten voor volwassenen: Stichting Reclassering Nederland (RN), het reclasseringsonderdeel van de GGZ-verslavingszorg (SVG) en het reclasseringsonderdeel van het Leger des Heils. Cliënten van RN zijn gewoonlijk 18 jaar of ouder, jongere cliënten vallen meestal onder de jeugdreclassering, maar niet altijd. Sinds de introductie van het adolescentenstrafrecht in 2014 hangt dit van het volgende af: jongeren van 16 tot 23 jaar kunnen als minderjarige worden berecht óf als volwassene. In de adviesfase vindt een weging plaats. Op basis daarvan wordt geadviseerd het jeugd- of volwassenen strafrecht toe te passen. Als daartoe aanleiding bestaat, kunnen jongvolwassenen (18 t/m 22 jaar)

¹⁷ www.om.nl

toch onder het jeugdstrafrecht vallen. Dat geldt met name voor kwetsbare jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking en/of een ontwikkelingsachterstand.

De keuze kan vervolgens ook consequenties hebben voor de uitvoering van het toezicht.

Jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht worden berecht, kunnen worden geplaatst in een justitiële jeugdinrichting in plaats van een gevangenis en zij kunnen via een gerechtelijk vonnis jeugdhulp opgelegd krijgen, waaronder ook jeugdreclassering.

Jeugdreclassering

Op het moment dat een medewerker van de jeugdreclassering een cliënt krijgt toebedeeld, neemt hij of zij contact op met school. Hierdoor weet de school direct welke leerlingen onder reclasseringstoezicht staan en wie dit toezicht uitvoert (casemanager). Meestal wordt het gesprek gevoerd met de mentor, omdat deze het meeste contact heeft met de cliënt/leerling. In het contact geeft de medewerker van de reclassering aan dat de jongere onder toezicht staat en worden afspraken gemaakt dat bij problemen of toenemende zorgen contact wordt opgenomen. Dit kan vanuit de reclassering zijn om te kijken hoe de jongere zich gedraagt in de klas en welke resultaten hij/zij behaalt en vanuit de mentor om (toenemend) probleemgedrag te bespreken. Belangrijk is dat personele wisselingen in de Jeugdreclassering doorgegeven worden aan school.

Halt

Als rechtspersoon met een wettelijke taak, levert Halt kortlopende interventies ter voorkoming, bestrijding en bestraffing van jeugdcriminaliteit. Doel is het terugdringen van jeugdcriminaliteit en zo een bijdrage leveren aan een veilige en leefbare samenleving. Onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie en met financiering van het ministerie van Veiligheid en Justitie, voert Halt de Halt-straf uit. Bij de wet is vastgelegd bij welke vormen van strafbaar gedrag de opsporingsambtenaar naar Halt kan verwijzen, zoals winkeldiefstal, vandalisme en schoolverzuim. De Halt-straf is een pedagogische interventie voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar die een delict hebben begaan. De straf is gericht op bewustwording van de jongere en zijn ouders over de gevolgen van gedrag, waarbij aandacht is voor vergelding (voor de maatschappij) en genoegdoening (voor het slachtoffer) onder meer door excuus aanbieden.

Aanvullend op de Halt-straf heeft Halt in de loop der jaren steeds meer activiteiten ontplooid om jeugdcriminaliteit te voorkomen, zoals voorlichting op scholen over onderwerpen rondom veiligheid en gedrag. Ook ondersteunt Halt scholen en sportverenigingen in het creëren van een veilig en sociaal klimaat. Halt ondersteunt ouders van jongeren die over de schreef (dreigen te) gaan en heeft aanpakken gericht op hinderlijke en overlastgevende groepen. Dit doet Halt in opdracht van gemeenten en andere opdrachtgevers, zoals de rijksoverheid, provincies, zorg- en welzijnsorganisaties, sportbonden en scholen.

Veiligheidshuizen

Veiligheidshuizen zijn netwerkverbanden, waarin deelnemers uit de strafrechtketen, de zorgketen en de gemeentelijke partners en bestuur elkaar tegenkomen. Dit netwerk richt zich op complexe, justitiële problematiek, die vraagt om een integrale aanpak, die de eigen mogelijkheden van de

zorgverlening of het strafrecht overstijgt. Het doel van de samenwerking is het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit.

De ketenpartners signaleren problemen, bedenken oplossingen en voeren die samen uit. Zij stemmen hun werkprocessen af op elkaar, zodat strafrecht en zorg elkaar beter kunnen aanvullen. Ingezet wordt op gedragsverandering, recidivevermindering en verbetering van de kwaliteit van leven van de delinquent. Men gaat dadergericht, gebiedsgericht en probleemgericht te werk.

Er zijn lokaal verschillen als het gaat om de partners die in het Veiligheidshuis participeren. Een aantal organisaties participeert in alle Veiligheidshuizen:

- Gemeente
- Politie
- Openbaar Ministerie
- Raad voor de Kinderbescherming
- Reclassering
- Welzijnsinstellingen

Een aantal organisaties is (nog) niet in alle Veiligheidshuizen vertegenwoordigd: Halt, Dienst Justitiële Inrichtingen, GGD, GGZ, algemeen maatschappelijk werk, verslavingszorg en Slachtofferhulp Nederland. In sommige Veiligheidshuizen is de leerplichtambtenaar als verbinding naar het onderwijs aanwezig.

Meer informatie: <http://www.veiligheidshuizen.nl/doc/VHH-Landelijk-Kader-definitief.pdf>

Raad voor de Kinderbescherming

De Raad voor de Kinderbescherming wordt ingeschakeld als de veiligheid van een kind in het geding is. Bijvoorbeeld omdat er zorgen zijn over de omstandigheden waaronder het kind opgroeit en de vrijwillige hulpverlening niet (meer) voldoende is, of dat een gezin geen hulp accepteert.

De Raad verleent zelf geen hulp aan gezinnen. Wel zorgt de Raad ervoor dat hulpverlening zo nodig op gang komt. De Raad doet dit bijvoorbeeld via een verzoek aan de kinderrechter om door middel van een kindbeschermingsmaatregel hulp in een gedwongen kader op te leggen aan een gezin.

De kerntaken van de Raad liggen op het terrein van bescherming, gezag en omgang na scheiding; straf en afstand doen, screening adoptie en afstamming

Wanneer een leerplichtambtenaar een proces-verbaal opmaakt bij schoolverzuim, heeft de Raad de taak onderzoek te doen naar de oorzaken, de eventueel benodigde hulpverlening en de strafrechtelijke reactie op het verzuim. In zijn onderzoek gaat de Raad na of het schoolverzuim een signaal is van achterliggende (gezins)problematiek. Ook de Raad ziet frequent en langdurig schoolverzuim als een bedreiging voor de ontwikkeling van de jeugdige. De aanpak van de Raad is er dan ook op gericht om het schoolverzuim te laten stoppen. De Raad kijkt of daarvoor hulpverlening noodzakelijk is, of een kindbeschermingsmaatregel nodig is en/of welk strafadvies daaraan kan bijdragen¹⁸. Het strafadvies is op zichzelf staand ook relevant. De Raad adviseert de rechter welke straf en/of hulp is op te leggen. Niet alleen bij schoolverzuim, maar ook bij alle andere jeugdstrafzaken die voorkomen.

In jeugdstrafzaken vraagt de Raad voor de Kinderbescherming altijd of een jeugdige bereid is mee te werken aan herstel, bijvoorbeeld in de vorm van een slachtoffer-dader-gesprek. Als dat het geval is,

¹⁸ www.rvdk.nl

schakelt de Raad de Stichting Slachtoffer in Beeld in. Deze stichting benadert het slachtoffer en vraagt om medewerking aan herstelacties. Deelname is voor beide partijen vrijwillig. Uitgangspunt is dat herstel voor beide partijen positief kan uitwerken. Voor de jeugdige dader biedt het de gelegenheid excuses aan te bieden, inzicht te krijgen in de gevolgen van zijn/haar daden en de schade (enigszins) te vergoeden. Voor het slachtoffer kan het bijdragen aan verwerking van het delict en/of het verkrijgen van een geschikte schadevergoeding. Als het slachtoffer-dader-gesprek nog kan plaatsvinden vóór de zitting, kan de officier van justitie hiermee rekening houden bij de hoogte van de strafeis.

AMHK/Veilig Thuis

Bij het bespreken van de casuïstiek luidde enkele keren de conclusie dat een *zorgmelding* nodig is. De zorgmeldingen van de politie, maar ook van andere instellingen, komen vanaf 1 januari 2015 terecht bij het AMHK (Veilig Thuis genoemd). Alle meldingen, met uitzondering van zorgmeldingen die betrekking hebben op kindermishandeling of huiselijk geweld, worden in de meeste gemeenten doorgestuurd naar het sociaal wijkteam. Een lid van het wijkteam neemt vervolgens polshoogte en beoordeelt of inzet van jeugdhulp noodzakelijk is, dan wel dat een oplossing binnen het eigen netwerk gevonden kan worden.

Collectieve Opdracht Routeer Voorziening (CORV)

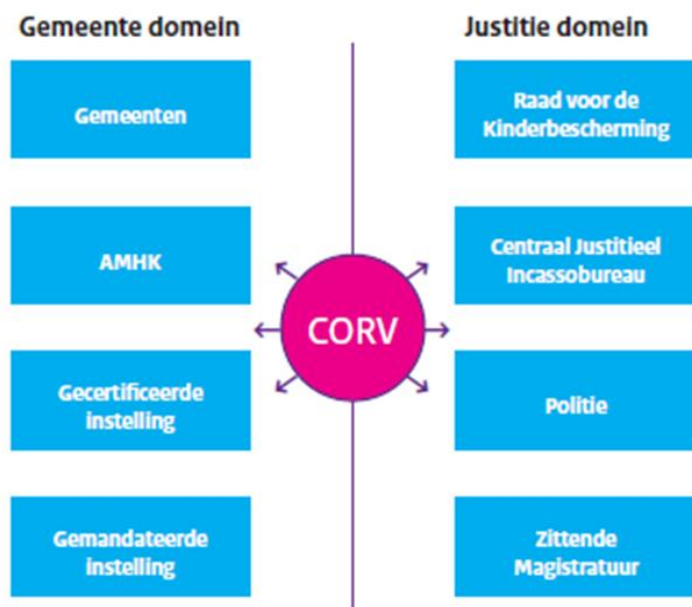
De Collectieve Opdracht Routeer Voorziening (CORV) is een digitaal knooppunt dat zorgt voor de elektronische afhandeling van het formele berichtenverkeer tussen justitie partijen (de raad voor de kinderbescherming, de politie, het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) en de rechtbanken) en het gemeentelijke domein (de gemeenten zelf, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, de gecertificeerde instellingen en de eventuele gemandateerden). De aansluiting op en het gebruik van de CORV is verplicht gesteld in de nieuwe Jeugdwet, miv januari 2015.

Concreet houdt dit in dat:

- de politie haar Zorgmeldingen via CORV naar het AMHK (Veilig Thuis) verstuurt.
- de gemeente haar verzoek aan de Raad voor de Kinderbescherming om een onderzoek ivm kinderbeschermingsmaatregelen in te stellen via CORV verstuurt
- én dat gemeenten via CORV informatie ontvangen vanuit justitie omtrent de opgelegde maatregelen.

De uit te wisselen gegevens kennen een hoge privacy gevoeligheid. Daarom slaat CORV in geen enkele vorm persoonsinformatie op, zodat de mogelijkheid om gegevens in te zien niet bestaat. Er wordt alleen gerouteerd. Voor meer informatie: Factsheet Collectieve Opdracht Routeer Voorziening, juni 2014 (<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdhulp/publicaties/factsheet-corv>).

In schema

Gecertificeerde Instelling voor jeugdbescherming en jeugdreclassering

Indien gezinnen na 1 januari 2015 hulp in een gedwongen kader nodig hebben, wordt dit uitgevoerd door gecertificeerde instellingen. Een instelling krijgt een certificaat als zij aan de landelijke normen voldoet die het ministerie van Veiligheid en Justitie samen met het veld en de gemeenten heeft vastgesteld. Aangezien gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering, dient zij hierover afspraken te maken met de gecertificeerde instellingen. De gecertificeerde instelling voert de beschermings- en reclasseringsmaatregelen uit, die door de rechter zijn opgelegd. In de afspraken tussen gemeente en de gecertificeerde instellingen dient gezorgd te worden voor voldoende aanbod.

c. Overige partners

Inspectie samenwerkend toezicht jeugd

In 2012 hebben vijf rijksinspecties die taken hebben op het gebied van jeugd hun samenwerking verstevigd door deze breder en meer flexibel te maken. Al het toezicht dat betrekking heeft op (zorg voor) jongeren vindt nu plaats onder de noemer van het Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ). De vijf samenwerkende inspecties zijn: de Inspectie voor de Gezondheidszorg; de Inspectie van het Onderwijs; de Inspectie Jeugdzorg; de Inspectie Veiligheid en Justitie en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De samenwerkende inspecties jeugd zijn verantwoordelijk voor zowel het toezicht op de kwaliteit van de uitvoering door de onder toezicht staande organisaties (via sectoraal toezicht), als voor de kwaliteit van de samenwerking van de onder toezicht staande organisaties (via integraal toezicht). De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is de verantwoordelijke staatssecretaris. Organisatorisch maakt STJ deel uit van de Inspectie Jeugdzorg.

Ouders van tegendraadse jeugd

Ouders betrekken bij de aanpak van jeugdcriminaliteit helpt recidive voorkomen en vergroot het effect van de aanpak. Jeugd, Samenwerking en Ontwikkeling (JSO) in Gouda ontwikkelde voor zowel ouders als beroepskrachten een compleet pakket aan interventies: 'OUDERS van tegendraadse jeugd'.

Om jeugddelinquenten en risicojongeren perspectief te blijven bieden en terugval tegen te gaan is intensieve samenwerking, ondersteuning en nazorg van belang. De interventie ouders van tegendraadse jeugd (Ovtj) is hiervoor opgezet, in samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid en het Ministerie van VWS.

Het is een uitgebreid preventieprogramma met opvoedingsondersteunende interventies voor ouders en een scholingstraject voor beroepskrachten. Daarnaast zijn er diverse implementatietools om de interventies op verschillende niveaus in een organisatie of lokale ketensamenwerking te integreren. Ouders van tegendraadse jeugd is opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Het opvoedprogramma is theoretisch goed onderbouwd.

Bijlage 2. Veiligheidsplan verplicht

Scholen zijn sinds 1 januari 2006 verplicht een plan op te stellen voor veiligheid, gezondheid en milieu conform de cao's basis- en voortgezet onderwijs. Dit plan wordt ook wel het (school)veiligheidsplan genoemd. Hierin beschrijft een school hoe zij de fysieke en sociale veiligheid in en om het schoolgebouw waarborgt. Zowel preventieve als curatieve maatregelen worden hierin beschreven.

Zie ook het Centrum School en Veiligheid (CSV): www.schoolenveiligheid.nl

Veiligheidsplan verplicht

Op basis van de Arbowet zijn de onderwijswerkgevers, net als alle andere werkgevers, verplicht een veiligheidsbeleid te voeren. Ook in andere regelgeving (zoals in de Wet op het voortgezet onderwijs) en in het toezichtskader van de Onderwijsinspectie zijn de verantwoordelijkheden van de school verankerd. In aanvulling hierop hebben werkgevers en werknemers in de cao afgesproken dat elke school een veiligheidsplan opstelt. Scholen zijn verplicht om het beleid met betrekking tot de veiligheid in de schoolgids op te nemen. Op die manier is gewaarborgd dat scholen richting ouders en leerlingen verantwoording over hun veiligheidsbeleid afleggen. Deze kaders tezamen bieden voldoende basis om scholen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om een veilige omgeving te creëren.

Elementen veiligheidsplan

In het veiligheidsplan staan concrete en heldere afspraken over preventieve maatregelen, scholing van medewerkers, de schoolregels en protocollen, en het bevat sancties bij het overtreden:

- Het plan bevat een beschrijving van preventieve maatregelen die getroffen zijn om de veiligheid van leerlingen en personeelsleden te waarborgen en onveilige situaties te voorkomen, zoals: het antipestprotocol; omgangsregels voor leerlingen, ouders en personeel; de jaarlijkse Risico Inventarisatie en Evaluatie.
- Het plan bevat heldere procedures over welke curatieve maatregelen er genomen worden bij ernstige incidenten en regelt de opvang van slachtoffers zowel voor leerlingen als personeelsleden (calamiteitendraaiboek), protocol voor schorsing en verwijdering van een leerling, procedure voor schorsing van personeel, incidentenregistratiesysteem, ongevallenmeldingsformulier (Arbeidsinspectie). De school registreert alle incidenten en bespreekt periodiek de analyse van deze cijfers met de medezeggenschapsraad.
- De school registreert alle incidenten en bespreekt periodiek de analyse van deze cijfers met de medezeggenschapsraad.
- Werkgevers in het onderwijs zijn verplicht om aangifte te doen van misdrijven.
- In de school wordt een veiligheidscoördinator aangesteld.
- In het plan is na te lezen wie de vertrouwenspersoon is op school, hoe de klachtenprocedure is geregeld en waar u de onafhankelijke klachtencommissie vindt.
- Werknemers/onderwijspersoneelsleden krijgen scholing in het omgaan met dreigende conflicten.

Voorbeelden veiligheidsplannen

- De Algemene Onderwijsbond (AOB) heeft een stappenplan ontwikkeld voor het veiligheidsbeleid op school: Veilig onderwijs, het schoolveiligheidsplan.
- Stichting Consument en Veiligheid heeft een computerprogramma 'VO Veiligheidsmanager' ontwikkeld waardoor scholen in het voortgezet onderwijs tijd kunnen besparen bij het maken van een veiligheidsplan.
- In het boekje Kiezen, passen en plannen voor primair en voortgezet onderwijs laten we zien hoe het anders kan: concreet, compact, niet alles tegelijk en het betrekken van iedereen in school.
- CSV heeft een gratis checklist ontwikkeld waarmee u uw veiligheidsbeleid kunt toetsen.

Controle op het veiligheidsbeleid

De komst van de Wet op de kwaliteitsozorg (1998) verplicht scholen voor voortgezet onderwijs om verantwoording af te leggen over hun onderwijsbeleid in de schoolgids en het schoolplan, dus ook over hun veiligheidsbeleid. Scholen zijn verplicht om het beleid met betrekking tot de veiligheid in de schoolgids op te nemen.

Eisen Onderwijsinspectie

Bij een inspectiebezoek zal de inspecteur zeker naar het schoolveiligheidsbeleid vragen. Volgens de definitie van de Onderwijsinspectie geldt een school als sociaal veilig: "indien de psychische en fysieke veiligheid van leerlingen en personeel niet door handelingen van andere mensen wordt aangetast". De Onderwijsinspectie beoordeelt in haar Periodiek Kwaliteitsonderzoek (PKO) of de veiligheid op een school voldoende gewaarborgd is.

Er worden drie elementen getoetst door de Onderwijsinspectie:

1. **Inzicht:** Hebben scholen voldoende inzicht in de beleving van sociale veiligheid door leerlingen en teamleden en in de incidenten die zich voor doen? Een veiligheidsthermometer is daar een uitstekend instrument voor, maar ook incidentenregistratie is belangrijk.
2. **Preventieve maatregelen:** Hebben scholen een veiligheidsbeleid dat deze incidenten zo veel mogelijk kan voorkomen? Wat doet de school om het voor de leerlingen zo veilig mogelijk te maken? Denk aan: sociale vaardigheden, antipestprotocol, en gedragsregels opgesteld voor direct contact en online verkeer.
3. **Curatieve maatregelen:** Hebben scholen een beleid dat adequaat optreden na incidenten mogelijk maakt?

Als een school twee van deze drie aandachtspunten gerealiseerd heeft, wordt het veiligheidsbeleid voldoende bevonden. Als een school hieraan niet voldoet, wordt dit als element benoemd in het verslag van het onderzoek. Vanwege het risicogerichte onderzoek van de Onderwijsinspectie wordt dergelijk toezicht niet op alle scholen uitgevoerd, maar op die scholen waar incidenten aanleiding geven dit te onderzoeken en op scholen die onderdeel uitmaken van de steekproef voor het Onderwijsverslag.

Bijlage 3. Het leerlingdossier

Alle scholen houden een leerlingdossier bij over de vorderingen van hun leerlingen. Ouders hebben het recht om dit leerlingdossier in te zien. De school is verplicht om de informatie na een bepaalde termijn te vernietigen.

Leerlingdossier

In een leerlingdossier bewaart de school verschillende gegevens. Allereerst zijn dit de administratieve gegevens, zoals de in- en uitschrijving op de school, adresgegevens, betalingsgegevens en eventuele absentie. Ook wordt inzicht gegeven in de resultaten van een leerling, diens houding en eventuele aandachtspunten. Er kunnen notities van besprekingen over toets gegevens zijn opgenomen. Ten slotte wordt in het leerlingdossier in het voortgezet onderwijs het advies van de basisschool opgenomen. Er kan een psychologisch rapport aanwezig zijn.

Bij een schoolwisseling wordt op basis van het leerlingdossier een [onderwijskundig rapport](#) opgemaakt voor de nieuwe school. Dit document stelt het schoolhoofd na overleg met de leerkrachten op wanneer een leerling de school verlaat. Lees hier meer over het onderwijskundig rapport

Hoe lang mag de school gegevens uit het leerlingdossier bewaren?

De school bewaart de gegevens uit het leerlingdossier op school. Deze gegevens worden vernietigd, nadat de leerling de school een bepaalde termijn heeft verlaten. In de regel moeten alle onderdelen van het leerlingdossier twee jaar nadat de leerling van school is worden vernietigd. Voor sommige onderdelen geldt een andere termijn. Wanneer de bewaartermijn is afgelopen kan de school de gegevens vernietigen, dan wel meegeven aan de ouders. Voorbeelden van termijnen:

- De gegevens voor het berekenen van betalingen moeten worden vernietigd binnen acht weken nadat de leerling van school is vertrokken.
- De administratieve gegevens moeten tot vijf jaar nadat de leerling de school heeft verlaten worden bewaard.
- Op de basisschool wordt het psychologisch rapport maximaal twee jaar in het leerlingdossier bewaard.
- Wanneer het voortgezet onderwijs een psychologisch rapport opvraagt bij de basisschool, mag de school het rapport minimaal drie jaar en maximaal vijf jaar bewaren nadat het kind de school heeft verlaten.
- Het onderwijskundig rapport wordt binnen twee jaar nadat de leerling van school af is vernietigd.

Wie mag leerlingdossier inzien?

Een leerlingdossier is strikt vertrouwelijk. De wettelijk vertegenwoordiger van het kind heeft het recht om het leerlingdossier in te zien. Daarnaast mogen ook het kind, de schoolleiding en het onderwijspersoneel dat bij het kind is betrokken het dossier inzien.

In enkele gevallen mogen ook derden het leerlingdossier inzien:

- Bij de aanvraag van extra ondersteuning voor een leerling
- Bij de plaatsing van een kind in het speciaal onderwijs
- Bij de overgang naar een andere school, bijvoorbeeld naar het voortgezet onderwijs.

Voor andere gevallen moet de wettelijk vertegenwoordiger toestemming geven aan derden om het dossier in te mogen zien.

Wanneer de wettelijk vertegenwoordiger het dossier wil inzien, maakt hij een afspraak met de directeur van de school. Bij het inzien van het dossier is altijd iemand van de school aanwezig in verband met de privacy van andere leerlingen. De wettelijk vertegenwoordiger heeft ook recht op een kopie van het dossier. De school kan voor het kopiëren kosten in rekening brengen.

Foute gegevens in leerlingdossier

Wanneer er gegevens in het leerlingdossier staan die volgens de wettelijk vertegenwoordiger onjuist zijn, kan hij deze laten verbeteren of verwijderen. Hiertoe dient hij een verzoek in bij de school en geeft daarbij aan welke verbetering hij zich voorstelt. Als de school een aanpassing weigert, kan de wettelijk vertegenwoordiger een signaal afgeven bij het College Bescherming Persoonsgegevens. Mocht dit ook niet helpen, dan kan hij zich als uiterste middel tot de rechter wenden.

Recht op informatie leerlingdossier gescheiden ouder

Als hoofdregel van de wet krijgen ouders na de ontbinding van het huwelijk beide het ouderlijk gezag. In dat geval hebben beiden ouders recht op dezelfde informatie en hieraan doet niet af of de ene ouder wel is belast met de verzorging en de andere niet. Een ouder zonder wettelijk gezag heeft recht op dezelfde informatie als de ouder met wettelijk gezag. Wel is het zo dat de ouder zonder wettelijk gezag om de informatie moet vragen.

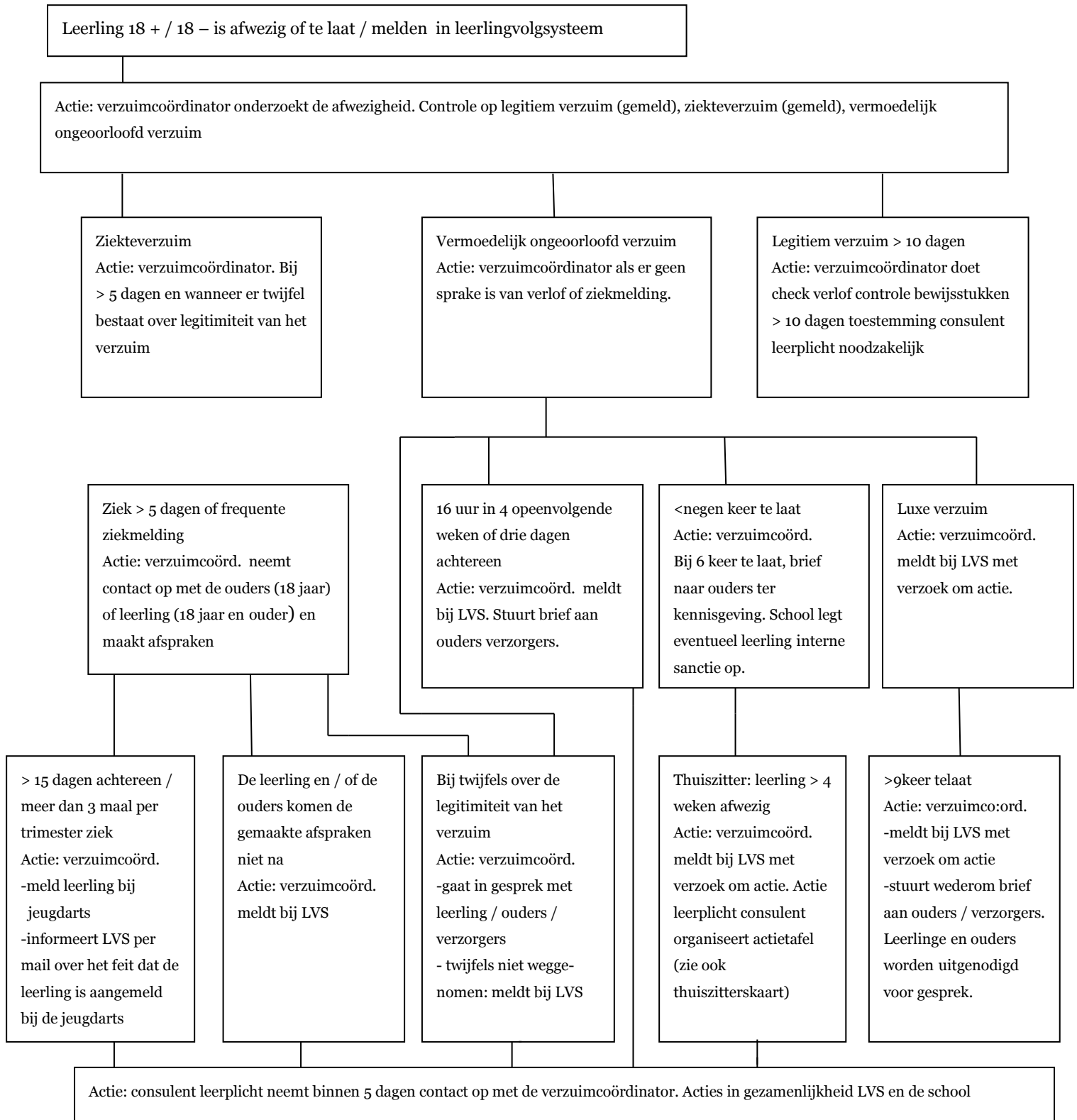
Op deze regel bestaan uitzonderingen. Zo krijgt de ouder geen informatie wanneer dat in strijd is met het belang van het kind.

Bezwaren zijn in te dienen bij: College Bescherming Persoonsgegevens (signaal), klachtencommissie, rechtbank. Vindplaats: [Artikel 42 WPO](#), [artikel 35](#) en [39 Wbp](#) (Wet bescherming persoonsgegevens) en [artikel 1:247 BW](#) (Burgerlijk Wetboek).

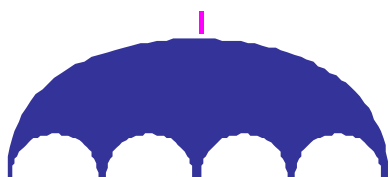
Met klachten over het leerlingdossier kan men ook terecht bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC)

Bijlage 4. Stroomschema verzuimaanpak

Stroomschema omgaan met verzuim: Gezamenlijke aanpak schoolverzuim, Voortgezet onderwijs 1.0 regio Zuid-Holland

Bijlage 5. Convenant schoolveiligheid Den Bosch

SCHOOL & VEILIGHEID

SAMENWERKINGSPROJECT SCHOLEN, GEMEENTE, POLITIE, JUSTITIE, HALT, GGD

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST SCHOOL & VEILIGHEID 'S-HERTOGENBOSCH

Uitgangspunten samenwerkingsverband School & Veiligheid

- Veiligheid behoort tot de basiskwaliteiten van de samenleving.
- Veiligheid is kwaliteitsbeleid van de school. Aandacht voor veiligheid is een onderdeel van het reguliere beleid van de school (veiligheidsplan).
- Werken aan veiligheid gebeurt in samenwerking met andere partners op lokaal niveau, namelijk de gemeente, politie, justitie, hulpverleningsorganisatie. Het gaat om integraal veiligheidsbeleid (netwerkvorming).
- Technische en organisatorische maatregelen maken van een school nog geen veilige school terwijl zij zeker een wezenlijk onderdeel uitmaken van een veilige school. Werken aan veiligheid vraagt van de school ook een investering in de omgangsvormen (normen en waarden) en het schoolklimaat. Werken aan een veilige school vraagt een gerichte verandering van het gedrag van zowel het onderwijzende en ondersteunend personeel als leerlingen en hun ouders (deskundigheidsbevordering).
- Het gaat dus niet alleen om curatieve, maar ook preventieve en proactieve aspecten.
- Een goede koppeling tussen zorg- en veiligheidsstructuur is een noodzakelijke voorwaarde.

Betrokken partijen zijn

- De gemeente 's-Hertogenbosch
- De scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs in 's-Hertogenbosch
- Politie Regio Brabant-Noord, district Meierij
- Halt Oost-Brabant
- GGD Hart voor Brabant

Verantwoordelijkheden

- De gemeente 's-Hertogenbosch is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van een integraal veiligheidsbeleid en voert regie over de veilige school. Daarbinnen is de gemeente ook verantwoordelijk voor de uitvoering van fysieke maatregelen die de verkeersveiligheid bevorderen.

- Het onderwijs is verantwoordelijk voor de veiligheid en welzijn van de leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, leerlingen en bezoekers in de school en draagt zorg voor de veiligheid en welzijn in de nabijheid van de school.
- De politie is verantwoordelijk voor de handhaving van de wet- en regelgeving en de openbare orde.
- Halt is verantwoordelijk voor het voorkomen en terugdringen van veel voorkomende criminaliteit. De doelstelling en taken van Halt hebben zowel raakvlakken met jeugdbeleid als met openbare orde en veiligheid. In de veiligheidsketen van pro-actie, preventie, repressie en nazorg vervult Halt een rol in preventie en repressie.
- De GGD Hart voor Brabant zet zich in voor de bescherming en bevordering van de gezondheid van de totale bevolking. Naast het verzamelen van kennis van preventie, monitoren van de gezondheidstoestand en het bevorderen van fysieke gezondheid, houdt de GGD zich ook bezig met psychosociale aspecten van gezondheid. Kernpunten hierbij zijn preventie, vroegsignalering en toeleiding naar zorg. Als men het over een veilig schoolklimaat heeft, dan spelen psychosociale aspecten daarin een zeer belangrijke rol. De betrokken afdelingen bij deze samenwerking zijn afdeling Jeugdgezondheidszorg en afdeling Gezondheidsbevordering.

Partijen hebben derhalve een gezamenlijk belang om te komen tot afspraken ten behoeve van het creëren en handhaven van een veilig klimaat in en om school. Zij maken daartoe de hieronder beschreven afspraken.

ALLE PARTIJEN

Artikel 1

Ten behoeve van de andere partijen wijzen de deelnemende partijen een vast contactpersoon aan die aanspreekpunt is ten behoeve van de andere organisaties.

Kerntaken van de aan te wijzen contactpersonen zijn:

- Eerste aanspreekpunt voor de andere participanten.
- Eerste aanspreekpunt voor eigen organisatie.
- Draagt zorg voor de doorverwijzing binnen de eigen organisatie.
- Informeert de eigen organisatie m.b.t. ontwikkeling en activiteiten voor de uitvoering van de overeenkomst.

Gemeente

Artikel 2

- De gemeente heeft op het gebied van veiligheid de regierol en streeft naar een integrale aanpak door alle partners op het gebied van jeugd en veiligheid.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de afstemming van de activiteiten op gebied van veiligheid
- van organisaties die zich met jeugd en jongeren bezighouden.
- De gemeente heeft een taak in het handhaven van de leerplicht.
- De gemeente houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.
- De gemeente levert een beleidsambtenaar die deelneemt aan de werkgroepvergaderingen School & Veiligheid.

- Gedurende de looptijd van dit convenant draagt de gemeente binnen de beschikbare budgetten financieel bij aan het in stand houden van de functie coördinator School & Veiligheid.

Scholen

Artikel 3

De scholen hebben een schoolgebonden aanpak van veiligheid en zorgbreedte binnen de betreffende wettelijke kaders.

Veiligheidsbeleid

- De scholen hebben een gemandateerd veiligheidscoördinator aangesteld (bijlage 3).
- De scholen hebben een actueel veiligheidsplan dat elk jaar opnieuw beoordeeld en –indien nodig – aangepast wordt.
- De scholen nemen maatregelen die voortvloeien uit dat veiligheidsplan.
- De scholen toetsen de kwaliteit van het veiligheidsbeleid regelmatig en evalueren de uitkomsten van de toetsing. Ze herzien het veiligheidsbeleid als uit de toetsing en de evaluatie blijkt dat dat nodig is.
- De scholen dragen zorg voor de koppeling tussen de zorg- en veiligheidsstructuur

Samenwerking

- De scholen leveren een financiële bijdrage aan de functie coördinator School & Veiligheid van het samenwerkingsverband School & Veiligheid (bijlage 2).
- De veiligheidscoördinatoren van de scholen hebben minimaal twee keer per jaar overleg. Deze veiligheidscoördinatoren bespreken hoe het ervoor staat met de veiligheid op de scholen opdat ze elkaar kunnen stimuleren en op ideeën kunnen brengen. Ook vertellen ze elkaar over de lopende trainingen op de scholen en brengen ze elkaar op de hoogte van de resultaten.
- Gemeentelijke trajecten worden binnen dat overleg toegelicht. Dat bevordert het creëren van een draagvlak en voorkomt shoppen bij scholen. De scholen nemen in principe deel aan gemeentelijke en provinciale trajecten die onder de paraplu van het project School & Veiligheid worden ondergebracht.
- De scholen leveren gezamenlijk drie afgevaardigden (veiligheidscoördinatoren) voor deelname in de werkgroep.

Scholing

- In het veiligheidsplan wordt ook aandacht besteed aan de scholing van leerlingen en personeelsleden m.b.t. veiligheid.
- Te denken valt aan bespreking van incidenten, agressiehantering, conflicthantering, begeleidingsvaardigheden, collegiale consultatie, sociaal-emotionele vaardigheden.
- Veiligheidscoördinatoren wisselen ook op dit gebied ervaringen met elkaar uit.

Politie

Artikel 4

- De politie wijst een contactpersoon aan voor alle scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs binnen de gemeente 's-Hertogenbosch (SCS) (bijlage 4).
- De politie heeft primair een repressieve taak t.a.v. veiligheid op en om scholen. Daarnaast heeft de politie een ondersteunende rol t.a.v. het verstrekken van informatie over veiligheid en in voorkomende gevallen het doorverwijzen naar relevante partners.
- De politie treedt repressief op bij meldingen van door scholieren gepleegde strafbare feiten binnen een van de aan dit convenant deelnemende scholen. De ernst en de impact van het gepleegde feit is leidend voor de prioriteit die gegeven wordt aan de inzet door de politie.

- De SCS neemt deel aan de werkgroep.
- De SCS neemt daar waar nodig en mogelijk deel aan de ZAT's.
- De SCS/ politie krijgt ruimte op de scholen om in gesprek te gaan met jongeren/ leerlingen over hun (mogelijk) crimineel gedrag. Ook wanneer het gedrag buitenschools heeft plaatsgevonden.
- Persoonsgerelateerde politiegegevens worden niet verstrekt dan nadat de verantwoordelijke voor het verwerken van politiegegevens separaat, in overeenstemming met de bevoegde gezagen, het besluit heeft genomen of door medewerkers uit de politieorganisatie tot verstrekking van persoonsgerelateerde politiegegevens kan worden overgegaan (artikel 20 Wpg-besluit). Een dergelijk te nemen besluit maakt géén deel uit van dit convenant. Ten alle tijden dient het proportionaliteits- en subsidiariteitsbeginsel te worden toegepast voor het verstrekken van politiegegevens op grond van artikel 18 van de Wet politiegegevens (verstrekking van politiegegevens aan een benadeelde van strafbare feiten om in rechte voor zijn of haar belangen te kunnen opkomen).

Op 1 januari 2013 treedt een nieuwe politiewet in werking, waardoor het korps Brabant Noord opgaat in de Nationale Politie en houdt in formele zin op te bestaan.

De Nationale Politie neemt alle afspraken die in dit convenant zijn vastgelegd onverkort over.

HALT

Artikel 7

- Halt Oost-Brabant levert de coördinator voor het project School & Veiligheid.
- Halt adviseert over de aanpak van kleine criminaliteit.
- Op aanvraag kan Halt Oost-Brabant preventielessen verzorgen, met de bedoeling jongeren bewust te maken van de gevolgen van criminele handelingen.

GGD

Artikel 8

- GGD Hart voor Brabant wijst een contactpersoon aan voor alle partners in dit samenwerkingsverband.
- Deze contactpersoon neemt deel aan de werkgroep.
- De GGD heeft een ondersteunende rol op scholen t.a.v. preventie machtsmisbruik, ziekteverzuim (protocol ziekteverzuim samenwerkingsverband De Meierij), vormgeving van het schoolgezondheidsbeleid waarbij wordt gekeken naar beleid (visie, doelen en middelen rondom veiligheid en gezondheid), sociale aspecten (regels en omgang leerlingen en medewerkers), gezondheidsaspecten (zorgaanbod, voeding, beweging, middelengebruik en gezondheidsrisico's), grensoverschrijdende aspecten (afwijkingen, incidenten en delicten) en de fysieke veiligheid en gezondheid in en om de school.
- Psycho-sociale hulp bij incidenten.
- Advies en begeleiding en verwijzing van leerlingen waar zorgen over zijn.
- De GGD brengt algemene kennis van preventie, methodieken en interventies in alsmede kennis van de sociale kaart, lokale en bovenlokale (zorg)netwerken.

Duur en evaluatie van de overeenkomst

Artikel 9

Deze overeenkomst gaat in op de datum van ondertekening en geldt tot en met december 2018.

Jaarlijkse werkafspraken

Artikel 10

In het veiligheidscoördinatorenoverleg worden jaarlijks actiepunten vastgesteld.

Samenwerkingsovereenkomst

Bijlage 1. Structuur project School & Veiligheid

Het project school en Veiligheid kent twee geledingen:

1. De werkgroep met daaraan gelieerd de coördinator School & Veiligheid
2. De schoolveiligheidscoördinatoren

De werkgroep

In de werkgroep hebben zitting:

- De SCS
- Drie veiligheidscoördinatoren voortgezet (speciaal) onderwijs
- Gemeente 's-Hertogenbosch
- GGD Hart voor Brabant
- Een schoolveiligheidsadviseur van Halt Oost-Brabant; tevens uitvoerend projectleider/coördinator.

De werkgroep komt eens per zes weken bijeen.

De taak van de werkgroep is:

- het monitoren van de uitvoering veiligheidsplannen
- ideeën ontwikkelen over de onderwerpen die in de bijeenkomsten van de schoolveiligheidscoördinatoren aan de orde komen. Dit gericht op de actualiteit van problematiek
- ideeën aanleveren voor de nieuwsbrief School & Veiligheid
- borgen van verworven kennis en vaardigheden
- bewaken voortgang van het project.

De schoolveiligheidscoördinatoren

De schoolveiligheidscoördinatoren zijn de functionarissen die aanspreekbaar zijn op de veiligheid binnen de scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs. Zij zorgen voor actualisatie van veiligheidsplannen en zetten eens per twee jaar de Leerlingthermometer uit.

Zij zetten het veiligheidsbeleid binnen de scholen uit, zorgen voor implementatie en borging.

Zij komen minimaal tweemaal per jaar bijeen voor het uitwisselen van aanpak op veiligheidsgebied en voor het behandelen van actuele dor de werkgroep aangedragen thema's.

De schoolveiligheidsadviseur is inhoudelijk verantwoordelijk, werkt resultaatgericht en bepaalt in overleg met de school de methodiek van werken. Hij legt verantwoording af aan haar opdrachtgevers over de voortgang. Strategische beslissingen die invloed hebben op de uitvoering en voortgang bovenschools worden voorgelegd aan de werkgroep.

De schoolveiligheidsadviseur heeft de volgende taken:

- onderhoudt contact met opdrachtgevers
- maakt een planning en zorgt voor de uitvoering daarvan
- bewaakt de voortgang op schoolniveau en bovenschools
- adviseert, ondersteunt en begeleidt de scholen
- doorloopt samen met de school een checklist om het veiligheidsbeleid door te nemen
- begeleidt de school in het formuleren van knelpunten en het vaststellen van prioriteiten
- laat afstemming plaatsvinden van activiteiten met andere scholen, onderhoudt contacten en maakt
- eventuele afspraken met externe instellingen en zoekt waar mogelijk aansluiting bij andere projecten
- biedt ondersteuning op afroep van de scholen
- stuurt aan op een structurele inbedding van het veiligheidsbeleid
- organiseert bijeenkomsten voor de veiligheidscoördinatoren van de scholen

- is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en realiseren van een nieuwsbrief voor de scholen.

De schoolveiligheidsadviseur wordt bijgestaan door de werkgroep:

In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van de belangrijkste partners: namelijk de scholen, de politie, de gemeente en de GGD.

Deze werkgroep heeft een functie van klankbord, inhoudelijke advisering, voortgangsbewaking. In deze groep kan tevens onderlinge afstemming plaatsvinden en kunnen initiatieven opgepakt worden. Er worden praktische uitvoeringsvragen besproken die boven de locaties uitstijgen. De werkgroep komt eens per zes weken bijeen én zo vaker als nodig om de dagelijkse voortgang van het samenwerkingsverband te bespreken.

Samenwerkingsovereenkomst

Bijlage 2. Financiering project School & Veiligheid

De coördinator van het project School & Veiligheid wordt betaald voor 16 uur per week. Dit is een bedrag van € 28.000 op jaarbasis.

Gedurende de periode waarvoor deze overeenkomst is aangegaan, is de gemeente verantwoordelijk voor de financiering van de bovenschoolse activiteiten. Dit betekent het verzamelen van informatie voor en uitbrengen van de nieuwsbrief en het organiseren van de bijeenkomsten van de schoolveiligheidscoördinatoren.

In het eerste jaar van deze overeenkomst (2014) bedragen de totale kosten: € 28.000. De kosten voor de gemeente 's-Hertogenbosch zijn € 5000,-.

De kosten voor de scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs zijn € 23.000. Dat bedrag wordt door de scholen verdeeld op basis van het aantal leerlingen dat op de school staat ingeschreven.

Het totaalbedrag wordt gedurende de looptijd van deze overeenkomst jaarlijks op 1 januari geïndexeerd op basis van een door het Centraal Plan Bureau vast te stellen percentage.

Halt Oost-Brabant stuurt jaarlijks een rekening op basis van deze afspraken naar de scholen en de gemeente 's-Hertogenbosch. De gemeente 's-Hertogenbosch levert uiterlijk 15 november de antallen leerlingen per school aan bij Halt-Oost Brabant.

Samenwerkingsovereenkomst

Bijlage 3. Profiel van het personeelslid belast met de taak schoolveiligheidscoördinatie

Voorwaarde: Elke school heeft een personeelslid het volgende takenpakket veiligheidscoördinatie gegeven. Het betreffende personeelslid kan in zijn/ haar taken ondersteund worden door de veiligheidscommissie van de school.

Van belang voor het project School & Veiligheid is continuïteit in de samenstelling van de groep afgevaardigden van de scholen met taken van veiligheidscoördinatie.

Het takenpakket veiligheidscoördinatie:

- Het personeelslid belast met de taak veiligheidscoördinatie ziet erop toe dat de school beschikt over een actueel en school specifiek veiligheidsplan, volgens de Veiligheidskaart van het Nederlands Jeugdinstituut;
- Het betreffende personeelslid is lid van de directie van de aangesloten school, dan wel participeert met mandaat namens zijn directie. Hij/ zij werkt mee aan het organisatorisch inbedden van het veiligheidsplan in de school;
- Het betreffende personeelslid zorgt ervoor dat veiligheidsbeleid, draaiboeken en procedures niet alleen op papier bestaan, maar levend gehouden worden;
- Het betreffende personeelslid neemt deel aan de bijeenkomsten van het stedelijk veiligheidscoördinatorennetwerk die twee keer per schooljaar georganiseerd worden, ten behoeve van deskundigheidsbevordering en onderlinge uitwisseling van ervaringen en methodieken en verwerkt nieuw verworven inzichten of procedures in het veiligheidsplan;
- Het betreffende personeelslid is betrokken bij:
 - de koppeling tussen de zorg- en veiligheidsstructuur
 - (de implementatie van) een incidentenregistratiesysteem in de school
 - schoolinterne veiligheidszaken zoals de klachtenregeling en de werking van het instituut vertrouwenspersoon
 - opvang, begeleiding en nazorg van leerlingen en personeelsleden die bij incidenten betrokken zijn
 - het opstellen en toezien op de naleving van schoolregels, sancties, toezicht houden en ingrijpen
 - schoolexterne veiligheidszaken zoals de veiligheid in de directe omgeving van de school en zaken die de routes van en naar school betreffen
- Het betreffende personeelslid zorgt voor onderlinge afstemming van verschillende veiligheidsprojecten in en om de school, opdat de algemene doelstelling, namelijk integrale aanpak, wordt gerealiseerd.
De veiligheidscoördinator is contactpersoon politie en dient op de hoogte te zijn van contacten die met de politie zijn geweest.

Samenwerkingsovereenkomst

Bijlage 4 - Stedelijk Politie Coördinator Scholen (SCS)

Taakomschrijving

- De SCS is contactpersoon voor alle scholen van het voortgezet (speciaal) onderwijs binnen de gemeente 's-Hertogenbosch.
- De SCS zorgt voor uniformiteit in de werkwijze tussen politie en scholen.
- De SCS houdt overzicht omtrent ontwikkelingen (trends) met betrekking tot strafbare feiten en/of overlast gepleegd door personen of groepen op de scholen en geeft indien nodig advies aan scholen.

Voor het verstrekken van persoonsgerelateerde politiegegevens is de SCS gehouden aan het Verstrekkingenregiem van de Wet politiegegevens. Legitimatie tot het proportioneel verstekken van politiegegevens vindt eerst pas plaats nadat de verantwoordelijke voor de uitvoering van de Wet politiegegevens, in overeenstemming met de bevoegde gezagen, daartoe een besluit heeft genomen.

- De SCS zorgt voor de follow-up in de aanpak van strafbare feiten en overlastsituaties die zich voordoen op scholen, en bewaakt de voortgang hierin.
- De SCS houdt de buurtcoördinator op de hoogte van bijzonderheden en ontwikkelingen.
- De SCS neemt deel aan de werkgroep School & Veiligheid.
- De SCS neemt daar waar nodig en mogelijk deel aan de ZAT's.

Bijlage 6. Wat is Herstelrecht?

Herstelrecht is een aanpak bij het oplossen van conflicten die al heel lang bekend is in de dorpsgemeenschappen van de Maori's (Nieuw-Zeeland), maar ook in Afrika. Bij wangedrag vinden bijeenkomsten plaats, waarbij familieleden en andere belanghebbenden bepalen hoe er op het wangedrag gereageerd gaat worden. Ieder dorpslid heeft het recht schade die hij heeft aangericht te herstellen. Het is aan hem om daar wel of niet gebruik van te maken: hij doet dit uit vrije wil. Heeft hij de schade hersteld, dan is hij weer een geaccepteerd lid van de gemeenschap.

Het herstelrecht is een verbindende manier om conflicten te hanteren en staat daarmee tegenover een repressieve en disciplinerende wijze van conflicthantering. Het verschil wordt duidelijk als we de soorten vragen vergelijken die bij beide werkwijzen horen.

Een rechter stelt de vragen, bepaalt wie er schuld heeft en bepaalt de sanctie/straf. Dit verdeelt de wereld in winnaars en verliezers of in 'goeden' en 'slechten'. Er is geen dialoog tussen dader en slachtoffer en geen erkenning voor één van beide partijen.

Een dorpsoudste brengt betrokkenen bij elkaar en vraagt hen: welke regels zijn er overtreden? Wat is er precies gebeurd? Wie hebben dat gedaan? Wie hebben daar schade van ondervonden? Hoe gaan we de overtredders straffen? Wat moet er gebeuren om die schade te herstellen?

Deze gespreksleider staat boven de partijen en ziet er op toe dat zij de problemen zelf oplossen.

Kenmerkend is dat de dader zijn excuus omzet in actie. Alleen excuses aanbieden is onvoldoende.

Het gaat er om dat de dader een herstelactie aanbiedt, waarin hij goed is, die een passende hoeveelheid inspanning van hem vereist en die hij samen met het slachtoffer bepaalt. De hele gemeenschap die schade heeft ondervonden moet 'voordeel' hebben van het herstel. Voordeel hebben kan bijvoorbeeld ook inhouden dat de dader de gemeenschap een leuke activiteit aanbiedt.

Wat is nodig om als dorpsoudste een goed gesprek te kunnen voeren?

De vier poten onder de stoel van de dorpsoudste zijn:

- waardevrij oordelen
- erkenning
- meerzijdige partijdigheid
- structuur.

Empathie is in herstelgesprekken alleen zeer gedoseerd zinvol. Alleen door de eigen emoties en empathie in te houden, lukt het de emoties bij anderen naar boven te krijgen en hen met elkaar in gesprek te laten gaan. Zo bereikt de dorpsoudste verbinding tussen mensen. Juist door afstandelijk te blijven, bereik je dat mensen hun eigen zaken op gaan lossen.

In het herstelgesprek wordt vastgesteld wat er is gebeurd en waarom dat erg is, maar ook wat er moet gebeuren om de relatie te herstellen. Een herstelgesprek eindigt met het maken van afspraken. Wil en kan de dader die nakomen, dan zijn de verhoudingen weer hersteld.

Het kan van belang zijn eerst een afkoelperiode in te lassen. Herstelrecht is niet geschikt om toe te passen in een situatie waarin de emoties nog heel hoog oplopen.

Een school die op deze wijze wil gaan werken bij conflicten, moet dit ook bekend maken bij de ouders. Geef uitleg op een ouderavond en leg goed uit waaruit de aanpak bestaat.

Herstelrecht is in diverse maten van intensiteit uit te voeren, afhankelijk van aard en omvang van het conflict. Op scholen kan Herstelrecht ook in de vorm van peer mediation plaatsvinden. Het gaat dan

om het van peer-to-peer oplossen van conflicten. Dat kan bijvoorbeeld door een leerling te laten mediëren bij conflicten tussen twee klasgenoten.

Ook is Herstelrecht een onderdeel van een Halt-straft: in de vorm van excuus aanbieden aan het slachtoffer en het voeren van herstelgesprekken tussen dader en slachtoffer (en evt. betrokkenen). Als laatste mogelijkheid tot herstel is een formele herstelrecht conferentie te organiseren. Hierbij zijn ook andere mensen aanwezig en een professionele conferentieleider.

Combinaties: de stoel van de rechter én de stoel van de dorpsoudste.

Herstelrecht is ook in combinatie met de stoel van de rechter in te zetten. Bijvoorbeeld: na het toedienen van zwaar lichamelijk letsel, kan een schooldirecteur niet anders dan de dader eerst te straffen door hem te schorsen. Dat lost echter niets op, want hoe ga je daarna weer verder?

Herstelrecht biedt de mogelijkheid aan slachtoffer en dader (rollen, die uiteindelijk vaak helemaal door elkaar lopen) in gesprek te gaan met elkaar en vervolgens weer verder te kunnen.

Het straffen is voorbij, maar daarmee is de zaak nog niet afgerond.

Herstelgericht werken is niet altijd aan de orde: bij ouders die echt niet willen, of in situaties van eerwraak werkt het niet. Maar het lukt veel vaker dan men vaak denkt. Voorwaarden zijn een zekere mate van inlevingsvermogen en een zekere mate van introspectie. Dat maakt deze methode minder geschikt voor bijvoorbeeld jongeren met een zware vorm van autistiform gedrag.

Bron: Jan Ruigrok

Zie <http://www.herstelrechtinhetonderwijs.nl/>

Deelnemers Kennis Praktijk Netwerk

Maaïke Zwijnenburg	Ministerie van Veiligheid en Justitie
Frank Hoogeboom	Voorzitter
Eveline Wolleswinkel-Kieft	Secretaris jeugdzaken/leerplicht parket Midden Nederland
Anja Frowijn	Raad voor de Kinderbescherming
Hein Oudshoorn	Beleidsmedewerker en programmamanager aanpak jeugdgroepen. Eenheid oost Brabant
Nancy Vos	Schoolcontactpersoon Den Bosch
Joost van Caam	Algemeen directeur Altra College. Lid taakgroep onderwijs in gesloten instellingen
Marije van Barlingen	Manager Veiligheidshuis Kennemerland
Aleid Sperna Weiland, Ellen van Straalen	Beleidsmedewerkers landelijk kantoor Reclassering Nederland
Ineke Sleutjes, Nanette Kistemaker,	Coördinator beleid en communicatie Halt
Esther Deursen, Wilfred Roelink, Naima Khayati	Inspectie STJ
Ellen Ipenburg-Tomesen	Ministerie van OCW, beleidsmedewerker directie MBO, afd kwaliteitsafspraken VSV
Cindy Verhagen	Ministerie van OCW. Coördinerend beleidsmedewerker directie BOA Afdeling Veiligheid, Integriteit en Crisismanagement
Dagmar van Beurden	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Ellen Verheijen	Beleidsmedewerker MBO-Raad
Hans Kruijssen	Zelfstandig adviseur, onder meer betrokken bij Gedragswerk, Jeugdzorgplus en onderwijs in geslotenheid
Marij Bosdriesz	NJI adviseur PO/ PO-Raad
Jos Vink	Landelijk Werkverband praktijkonderwijs
Corine van Helvoirt	Lecso
Annemarije van Overschot, Carry Roozmond	Bestuurslid Ingrado en teamleider regionaal bureau Leerplicht en VSV Holland Rijnland.
José Kokken	Clustermanager Bureau Leerplicht Plus Zuid Zuidoost
Nita van Veluw	Expertisecentrum voor Jeugd, samenleving en ontwikkeling. Ouders van tegendraadse jeugd
Corian Messing, Chaja Deen	Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroeioproblemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen, dan kunt u terecht op onze website www.nji.nl.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuws uit de jeugdsector? Neem dan een gratis abonnement op onze digitale *Nieuwsbrief Jeugd*.